49ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1244 Կ. ՊՈԼԻՍ ՇԱԲԱԹ 16/29 ՅՈՒԼԻՍ 1905 26 ՀԷՄԱՁԻՒ, Է.Վ.Է. 1323 — 16 ԹԷՄՈՒԶ 1321

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S.-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ԱՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Գալաթա Մեծ Ճամբէ, 38
Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ եւ չեն տրուիր

Մանկունաց Էֆքիար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱԴԱՒՕՏԵԱՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنجه یومی وسیاسی غزیته
صاحب امتیازی : ارماسی قره
ادارهسی جادهٔ کبیر نومره ۳۸

ԳԱՅԱՔԱՆՉՈՒԹԻՒՆ
Տարեկան Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար 80 գր. 50 գր.
Գաւառներու համար 108 » 60 »
Արտասահմանի համար 25 ֆր. 18 ֆր.
ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, առողջ 5 գրուշ
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մանաւոր պայմաններ

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ՕՐՈՒԱՆ ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ

Ամուսնանալու Կարգը Քոյրերու Միջեւ

Աղջիկ զաւակ չունեցողը՝ կեանքի դառնութիւնները ճաշակած չէ կատարելապես։ Այս յանդգնութիւնով սկսաւ խօսիլ հայր մը՝ որ երիտասարդի մը հօր քով եկած էր հանդիպելու համար թէ, աղջիկտեսի պարտողութիւնը ինչ ապաւորութիւն ըրած էր ապագայ փեսացուին ու անոր պարագաներուն վրայ և թէ՝ արդեօք պիտի յօժարէ՞ը երիտասարդը իր աղջկան հետ ամուսնանալու։

Տարէց ու քիչ մը ալ հին օրերէ մնացած հօր մը համար թէեւ խիստ ծանր էր սանկ պաշտօն մը, սակայն որդեսէր մարդը փոխանակ խրլաւուզճերու դարձուածներուն ու սուտերուն զոհուելու, ինք անձամբ եկած էր բուն իսկ իրողութիւնը ստուգելու, և կարելի եղածին չափ գործին յաջողութիւնը դիւրացնելու նախանձախնդրութեամբ։

Երկու հայրեր, երկուքն ալ ծեր ու հասակակից անձեր՝ բաւական երկար տեսակցութիւն մը ունեցան, որուն մէջ աղջկան հայրը սրտի ցաւով նկարագրեց թէ՝ ի՛նչ պատմութիւն բան է, երեք չորս չափահաս աղջիկ ունենալ ու անոնց ամէնուն համար ալ արժանաւոր փեսաներ ճարելը։

—Ուրիշ հայր մը գուցէ ամենեւին ըսաւ, մինչեւ հոս գալով այս կարգի խոստովանութիւններ ընելու, բայց ես արժանաւոր ամուսին մը ճարելու համար աղջկանս, ամէն նախապաշարում ոտքի տակ առի, այն արդարացուցով թէ, գուցէ որ ձեր մանչ զաւակին համար ամէն հոգ կը տանիք նախանձելի ամուսին մը գտնելու, ես ալ իմ աղջիկ զաւակս համար պարտաւոր եմ ձեզմէ տասնապատիկ աւելի հոգածու գտնուիլ։

Ծերունի հօր այս պատուաւոր ընթացքը խիստ լաւ ապաւորութիւն ըրաւ երիտասարդին ու պարագաներուն վրայ, և ամուսնութիւնը կնքուեցաւ։

Տասնըվեց տարիներ առաջ տեղի ունեցած այս իրողութիւնը մտքս ինկաւ երէկ, երբ մօրաքոյր մը գտնապէս կը գանգատէր թէ, քրոջը հինգ հատ աղջիկները իրարու ետեւէ նկած հասած ու նոյնիսկ անցած ալ են և ծնողքը չեն կրցած դէմ անոնց մէկ հատը ամուսնացնել։

— Մեծ աղջկան աչքը չատ բարձրին էր, ըսաւ, թէեւ մէկ քանի երիտասարդներ հետաքրքրուեցան հետը ամուսնանալու, սակայն անիկա միշտ աւելի մեծ տեղերէ փեսացու կը սպասէր ու եկած բախտերը կը մերժէր, ամէն մէկուն մէյմէկ առարկութիւն ընելով։ Երկրորդը թէեւ հեզահոգի ու հնազանդ։ սակայն ան ալ մեծ քրոջը առաջ անցնիլ չէր ուզեր ու ամէն անգամ որ նշանուելու խօսք բացուէր, վճռական կերպով կը յայտարարէր թէ մինչեւ որ մեծ քոյրը հարս չելլայ, ինք ընաւ միտքէն ատանկ բան չի կրնար անցընել։ Երրորդ աղջիկն առջի երկուքին տեսքը չունէր ու ոչ ոք կը հետաքրքրուէր անով, երբ աւելի հրապուրիչ ու գեղեցիկ մեծերը կային։

— Այս մերժումներուն, դժուարահաճութիւններուն, զիրաբ յարգելներուն մէջ սակայն, տարիները յաջորդաբար կը սահէին, չարունակեց մօրաքոյրը, և աղջիկները քսանըհինգը անցուցած՝ իրարու ետեւէ կը սկսին տանտիկնութեան միս կապել։ Ես ու քոյրս չուսարած, չլմտրած, հոն հոս կ'իմանինք, փեսացուներ, երիտասարդներ ճարելու, մինչդեռ աղջիկներուն հայրը չէր խորներ իսկ զաւակներուն վրայ։ «Ամէն բանին ժամանակը կայ», կը բացագանչէր փիլիսոփայաբար օղին կոլ տալով, «ճաշպարանքը օգուտ չունի, քանի որ անոնք իմին աղջիկներս են, հոգ մի ընէք դուք, վաղը կը տեսնաք որ ժամանակը գալուն պէս լիտամիները իրարու ետեւէ դուռներիս ձեռք կ'առնեն»։

Այս էր բերնին ծամոցը անոնց մարդուն որ տարեկան երեք չորս հարիւր ոսկի վաստակելով ու ծախսելով հանդերձ, ընաւ միտքէն չէր անցներ աղջիկներուն համար զոհողութիւն ընել, ու ամէն տարի տարբեր տարբեր գիւղեր ամառանոց կ'երթար, կանանչին հաճոյքները ըմբոշխնելու և ձուկերուն ու միրգերուն ամէն տեսակը վայելելու։ Հետեւանքը սա եղաւ որ հիմա հինգ աղջիկներն ալ իրարու ետեւէ հասած, յուսահատ ու դառնացած կեանք մը կը վարեն, ակամայ կուսութեան անտանելի բեռին տակ հնչուելով։

Ուշիմ ու խելահաս մօրաքոյրը, ծանօթներու եւ մտերմական շրջանակներու առջեւ բանալով ընտանեկան վիշտի այս տեսարանը, դարման մը կը խնդրէր անոր, քանի որ աղջիկներէն երկուքը դեռ ամուսնանալու տարիքին մէջ կը գտնուէին եւ հիմա կարգը, սրբան մեծը, պզտիկը եւ դեռ ուրիշ այս կարգի նկատումները անտեսելով՝ կը փափագէին գէթ զանոնք փրկել դժբախտութեան ճիրաններէն։

Եթէ մէկ կամ երկու ընտանիքի մէջ միայն գտնուէին այս կարգի աղջիկներ, չէր արժէր անոնցմով զբաղիլ, բայց այսօր դժբախտաբար մեր ընտանիքներու առնուազն տասին մէկը ենթարկուած է այս դժբախտութեան։ Վարդի նման աղջիկներ, անմեղ կոյսեր, տասնեակներով կը համրուին ամէն թաղի մէջ, որոնք՝ ա՛լ պարապ սպասումներէ յուսահատած, աղջիկտեսի եկող ու չվերադարձող փեսացուներէ զզուած, հիմա խօսքն անգամ ընել չեն ուզեր ամուսնութեան, ստորնացում մը նկատելով զայն իրենց արժանապատուութեան։

Մեղք չէ՞ այս աղջիկներուն, ինչո՞ւ զրկուին անոնք կեանքի վայելքներէն, ինչո՞ւ մայր ըլլալու եւ զաւակներով ուռճանալու երջանկութիւնը զլացուի անոնց, ինչո՞ւ մասնաւոր տուն տեղ չունենան ու հօրենական տան մէջ եղբօր կիներուն հովանիին տակ ապատան փնտռելու զատապարտուին։

Ծանր, խիստ ծանր դժբախտութիւն մըն է ասիկայ սիրասուն աղջիկներուն համար, ուստի պատասխանատուութիւնը իրենք չեն սակայն։

Մենք որչափ ալ զարգացած, առաջացած ու քաղաքակրթուած ըլլանք, դեռ կը պահենք մեր ընտանիքի բարքերն ու զգացումները եւ մեր ամէնէն համարձակ աղջիկն իսկ չատ դժուարաւ կրնայ ուղղակի ինքզինքէ կատարել ամուսնական ընտրութիւնն, ու արդեակ համարձակ վարել իր ամուսնական գործերը, ամէն պատասխանատուութիւն իրեն վերապահելով։ Ասանկ աղջիկ հազարէն մէկ հատ իսկ չկայ մեր մէջ։ Ընդհանրապէս ծնողք կ'ստանձնեն իրենց աղջիկներուն ամուսին ընտրելու փափուկ գործը, եւ զարգացած անձինք եթէ ուղղակի կամ անուղղակի կերպով աղջկան կարծիքն ու հայեացքները հասկնան իսկ, դարձեալ իրենք կուսան վճռական որոշումը, առանց ասոր անոր բերնին նայելու։ Հետեւաբար մեր աղջիկներուն իրաւասութեան ու ձեռնհասութեան սահմանէն դուրս է ուղղակի նշանած ճարելու խնդիրը եւ անոնց ամբողջ ընելիքը՝ օրինաւորութեան սահմանին մէջ ամուսնացու երիտասարդներուն հաճելի ըլլալէ եւ զանոնք պատուաւորապէս հրապուրելէ անդին չանցներ։ Արդ այսչափ սահմանափակ շրջանակի մէջ ի՞նչ կրնան ընել խեղճ աղջիկները։ Ամէն բան ծնողներուն ձեռքն է եւ անոնց պարտքն է գիշեր ցորեկ աշխատիլ, մտածել, խորհիլ, կարգադրել ու աղջիկներուն փեսացուներ ճարելը։

Անոգ ու անձնապաշտ հայրերուն ըսելի ծամոցը՝ ժամանակակից երիտասարդներու անբարոյութենէն ու դրամծիւռի յոռի դրութենէն գանգատիլ է միշտ։ Արդ պղատնական գանգատները ինչ բանի կը ծառայեն սակայն, միթէ կարելի է արդի երիտասարդները ձգել ու դրախտէն նոր երիտասարդներ ապրսպրիլ տիպար փեսացուներ գտնելու համար։

Դրամծիւռի պահանջքն ալ կարծուածին չափ ընդհանուր չէ, ամէն դասակարգի մէջ ալ դեռ կը գտնուին պատուոյ զգացում կրող երիտասարդներ, որոնք նիւթական ապահով վիճակ մը և հաւասարակշռուած եւեմբատացոյց մը ապահովելէ ետք, ամուսնանալու կ'ելլեն ու մի միայն ներկայանալի կին կը փնտռեն։ Ասանկներուն թիւը մեծ է փառք Աստուծոյ և աղջիկ զաւակներու հայրերը երբ հետամուտ ըլլան, կրնան անոնցմէ մէկերկու հատ հայթայթել։ Խնդիրը անգամ մը աղջկան վրայ խորհիլ և զայն ամուսնացնելու պէտքին աւագ կարեւորութիւն ընծայելն է. այսչափ մը արթննալէ ետք փեսացուի հարցը կը լուծուի ուշ կամ կանուխ։

Դրամծիւռ չունեցողն ալ սակայն, անկապտելի դրամծիւռով պէտք է օժտէ աղջիկը ու այնպիսի դաստիարակութիւն մը տայ անոր որ, զայն տեսնող երիտասարդն ու պարագաները չկրնան բաժնուիլ աղջիկէն։ Ասիկա անհրաժեշտ պայման է հարուստին և աղքատին աղջկան համար առ հասարակ և ամէն ծնող պէտք է նպատակ ընարէ իրեն աղջիկը օժտել առաւելութիւններու շարքով մը։

Նախ անհրաժեշտ է քիչ շատ նախակրթական ուսում որ կ'աւանդուի ամէն թաղային վարժարաններու մէջ, և երկրորդ ու բացարձակապէս անհրաժեշտ է ամէն աղջկան համար կար ու ձեւ։ Ասոնց երկուքը անխուսափելի են, որովհետեւ հիմա, ո՛չ այնչափ կերպարին համար է որ դրամ կը վճարուի, ո՛րչափ կարողէ՞քի որ մեծ տեղ կը գրաւէ ընտանեկան եւեմատացոյցին մէջ, և ո՛ և է աղջիկ կրնայ սովրիլ զայն թաղին մէջ գտնուած պարկեշտ դերձակուհիի մը աշակերտելով կամ մէկ քանի ոսկի վճարումով մասնաւոր դասատուելով։

Նախակրթութեան և կարուձեւին հետ անհրաժեշտ են նաև տնարարական գիտելիքները, խոհանոցի ու մառանի վարչութիւնը ինչպէս նաեւ այն ամէն պարտականութիւնները որոնցմով օժտուած կին մը ճշմարտապէս դրախտի կը վերածէ ընտանեկան յարկը։

Սրսին մէջ զգացումի հիւլէ մը ուներցող հայրը կամ մայրը, փոխանակ դրամօժիտէն գանգատելով աղջիկները տանը անկիւնը չարելու, զանոնք հրապուրիչ ընծայելու այս ամէն պարտականութիւնները կը կատարէ ու անկէ ետք հետամուտ կ'ըլլայ փեսացու մը փնտռելու։ Ամէն մարդ իր դասակարգէն փեսացու մը կրնայ գտնել, անհոգ եղիր, բաւական է որ, աղջիկը հարմնացնելը, օրուան խնդիր ըլլայ ծնողներուն մէջ։

Բաղմաթիւ աղջիկներ որոնք իբր ծոյլ, դանդաղ ու ամտիկնութենէ զուրկ հռչակուած են, հաւատացէ՛ք, մատով ցուցուելիք տանտիրուհիներ ու մայրեր պիտի ըլլային եթէ ամուսնացած ըլլային։ Աղջիկը տուն չունենար կ'ըսէ առածը, ասիկա արդարացի խօսք մըն է։ Աղջիկը անոր համար տուն չունենար, որովհետեւ նախ սիրտ չունի և բացայայտ է որ մարդս ազնուութեան մղող ամենազօրաւոր աղդակը սիրան է. լճացած, յուսահատած, աշխարհէ հրաժարած աղջկան, տո՛ւր առոյգ ու կորովի ամուսին մը, տո՛ւր անոր չորսհինգ զաւակներ, վազող վազվզող, երգող ու ցատկող, և պիտի տեսնաս որ սիրտը սկսած է եռեւեռիլ ու բաղուկները առաջ մղել։

Աղջիկներու այս լքումին պատճառներէն մէկն ալ, մեծ քոյրերն են։ Ընտանիքին մեծ աղջիկը ո՛և է պատճառով չուզեր ամուսնանալ ներկայացուած փեսացուներուն հետ և կամ անոնք չեն յօժարիր իրեն հետ ամուսնանալ և այսպէս դադարը իր վերջակէտը կը դնէ։ Միւս քոյրերը յաջորդաբար կը շարուին ետեւէ ետեւ ու ծնողներ՝ կա՛մ փափկանկատութեամբ և կամ մեծ աղջկան արժանապատուութիւնը չվիրաւորելու մտածումով, մերժողական պատասխան կուտան երկրորդ կամ երրորդ աղջկան հետ ամուսնանալ ուզողներուն, մինչ սարկելով թէ, կարգը չեն կրնար աւրել, եւ երբ մեծը կը կենայ պզտիկները չեն կրնար առաջ անցրնել։

Արդարեւ դովելի փափկանկատութիւն, բայց ո՛վ մտիկ կ'ընէ։ Ամէնէն առաջ մեծը հարս ընելու ճարը պէտք է նայիլ, եթէ անոր առարկութիւնները երկրորդական հիմերու վրայ են միայն, և առաջարկուած ամուսնութիւնը գըլխաւոր անտեղութիւն մը չունի, տունը մնալու աւելի մեծ անտեղութիւնը նըկատողութեան առնելով՝ պէտք է հարս ընել մեծը առանց այլ և այլի։ Ամէն մարդ ալ մտքէն չատ մեծ հարստութիւն կ'անցընէ, բայց ո՞ւր է տուող։ Իսկ եթէ մեծ աղջիկը յամառի, փոխանակ միւս քոյրերը անոր քմահաճոյքին կամ մեծամտութեան զոհելու, պէտք է այլ ևս կարգի ու սրբայի չնայիլ ու պատուաւոր չդաչելով մնացածներուն առջեւ անհրաժեշտ է զոհոնք ամուսնացնել։

Հարիւրաւոր աղջիկներ կան որ այսօր իրենց մեծ քրոջ յամառութեան զոհուած՝ ակամայ կուսութեան տանջանքը կը քաշեն. մեղք չէ՞ անոնց. գոնէ ակէ ետք նորեր չաւելցնելու համար հիներու վրայ, պէտք է առանց կարգի ու սբրայի նայելու, ներկայացուած փեսացուին տալ աղջիկը, եթէ յարմար ամուսնութիւն մը կը խոստանայ անոնց միացումը։

ՀԻՆ ԴԵՂԵՐՆ ԵՒ ՀԻՆ ԴԱՐՄԱՆՆԵՐԸ ՆՈՐ ԿԱՐԾՈՒԱԾ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Ինչպէս բոլոր դեղարուեստից և գիտութեանց, նոյնպէս բժշկագիտութեան մէջ ալ, անցեալ դարերու պատմութիւնը կարեւոր դրամագլուխ մըն է ապագայ սերունդներուն ուսումնասիրելու և բարոյապէս ազնուանալու, զարգանալու տեսակէտով։ Եթէ երբեք յետադարձ ակնարկ մը նետենք անցնող դարերու բժշկական տարեգրութիւններուն վրայ, արդարեւ հոն պիտի հանդիպինք այնպիսի հոյակապ մտքերու, որոնք մարդկային սերունդը ազնուացնելու, զարգացնելու և ապրեցնելու համար, իրենց կեանքը չատ հեղ վտանգի տակ դրած, մէջտեղներ, հնարքներ և գիւտեր ըրած են, բայց աւա՛ղ որ ապագայ հիւրընկալ թոռունց թոռունքը, անոնց այս կատարած ջանքերէն կամ հնարած գիւտերէն չազդուելով և չօգտուելով երբեք, գրէթէ չարունակ հետեւող մը եղած են։

Այս տեսակէտով ոչ նուազ հետաքրքրաշարժ է բժշկագիտութեան պատմութիւնը։ Թեոդիներ կը ծնին, նոր տեսութիւններ կ'երեւին, կը մեռնին ու կ'ամերեւութանան և նորէն բարեփոխուած վիճակին մէջ կը վերանձիւղին դարեր վերջ։ Այն ինչ հիւանդութեան դարմանումի եղանակը Կալիէնէն և Հիբոկրատէն ճանչցուած, դարեր յետոյ անոնք մոռացութեան մէջ թաղուեցան և ահա մեր ժամանակները նորաւեւութեան կարգ կ'անցնին անոնք։ Շատ մը գիւտեր արդի ժամանակներուն վերագրուած են, մինչ անոնք ծնունդն են աւելի քան հարիւրաւոր դարերու։ Այս իրողութեանց վերահասու ըլլալու համար մի-շատակենք մէկ քանի անդամահատական գիւտերը։ Այսպէս բժշկագիտութեան տարիքը, Հիբոկրատ՝ կը ճանչնար արդէն ապեցբլանները, երբ ան իբրեւ նոր գիւտ մը 1680 թուականին Փէյէր մեղի ծանօթացուց իբրեւ իր հեղինակութիւնը։ Դապար Սանչի՝ 1600ին գտաւ մամացաբեր անօթեր (vaisseaux chylifères) որուն վրայ արդէն խօսած էին Հիւոֆիլ և Էռասիստրատ (Ք. Ա.) 250 տարի առաջ։

Պանկրեասիկ փողին (conduit pancréatique) գիւտը որ վերագրուեցաւ 1630 թուականին Հոֆմանի և Վիրսիւնկի, կալիէնի ժամանակակից Էռասիստրատի կողմէ արդէն գտնուած էր։ Այրմէոն (Ք. Ա.) Դ. դարուն, կը խօսի խողսկան փողին վրայ, սակայն ան աւելի ուշ ատեն կ'անուանուի Եւսթաքեան՝ փող, իբր թէ Եւսթաք բան մը կատարած եղաւ, երբ կորսուած գիւտ մը վերստին գտաւ։ Այսպէս դեռ ուրիշներ։

Դարմանումի եղանակին նկատմամբ ալ միևնոյն բանը կրնանք ըսել։ Հին դարերու մէջ գործածուած բժշկական դեղերը երկար դարեր մոռացութեան մատնուելէ ետք, բժշկական նոյն յատկութիւններով նորէն կը վերակենդանանան։ Այսպէս երկարը, որ հին ժամանակները ներքուստ կը գործածուէր իբր արիւնը մաքրող և զտող մեղու մը. բայց անոր կիրարկումը բժշկութեան մէջ կ'անհետանայ, և ժամանակներ անցնելէ յետոյ նորէն կ'երկրորդուի Ալէքսանդր մը Թռալի կողմէ։ Զարդիկը՝ որ մեր օրերը նշանաւոր եղած է իր ուրոյն ուրոյն յատկութիւններուն համար, արդէն իբր սենդաղեղ (fébrifuge) Լանթիլիւս զայն կը գործածէր։ Նոյնինքն Հիբոկրատ զառիկը խիրդի (carcinome) և խիրդային հիւանդութեանց դէմ գործածած է։ Դարէ մը աւելի չանցաւ, երբ մառացումի երկու հազար տարիներէ վերջ, ան իբրեւ ամէնէն ազդու ու ամէնէն օգտակար դեղը սկսաւ գործածուիլ։ Փիթակոռ՝ մեր սովորական կերած սոխը իբրեւ միզեցուցիչ յատկութիւն ունեցող բոյս մը կը գործածէր բժշկութեան մէջ. և սակայն անիկա ժամանակներու մէջ ընդհատուեցաւ անոր կիրարկումը, ու արդի ժամանակներս նորէն նոյն յատկութիւններով գործածողներեն։ Անգիսը՝ նմանապէս իբր ամոքիչ դեղ մը գտնուեցաւ Զուլիցերոյ լճային ոստաններու նախապատմական ընակիչներուն քով, ինչպէս նաեւ եգիպտական հին դամբարաններուն մէջ. այս ալ ունեցաւ իր փառքի ու մոռացումի դարերը։

Հիբոկրատ և Սրապիոն ափիոնը իբրեւ թմբեցուցիչ դեղ մէջտեղ ծեցին և Մինչին Դարու մէջ ան իբրեւ անօրինակ դեղ մը հռչակուեցաւ. ասիկայ չարգիլեց երբեք տարբերածական բժշկագիտութեան հայրը՝ Փառասէլս, գործածելու համար զայն և դարմանական պատմութեան մէջ իբրեւ անուանի բժշկական դեղ արձանագրուեցաւ։

Քինան (քինինա) մեր օրերուն ճանչցուած այս տիեզերական դեղը, Ամերիկայի բնիկներուն համար բնական դեղ մըն էր. առաջին նաւարկուները զայն Եւրոպա ներմուծեցին, ուր կեղծ ու պատիր և ռաղալաքան բժիշկ անուամբ մարդոց ձեռքը անցաւ որոնք չահագործեցին և այս պատճառաւ է որ բժշկագիտութիւնը զայն մտցուց բրոնի իր քիմիական դեղերուն կարգը։ Հանրածանօթ և մեր օրերուն իբրեւ երիտասարդ գործածուած ուրիշ դեղ մըն ալ կայ, արու պտերը (էյրէլթի օթու), զոր Լուդովիկոս XIV գտնեց ամերիկացի բնիկէ մը։ Բայց բժշկական Ֆագիլթէն հանկնալով անոր իբր երիտասարդ

ԱՐՏԱՔԻՆ

ՍԻԶՍԶԳՍՍՏԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ԿՈՅՍԵՐԱԿԱՆ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

«Սբահնտարս»ի Յուլիս 25ի խմբագրականէն

Կայսրերը տեսակցեցան և բամտուեցան։ Կարճառուտ ժամերու գործ մը եղաւ միայն։ Կիրակի իրիկուն Զարը հասաւ առաջին անգամ Պօրիս Ծովալոյց։ Նոյն իրիկունը «Հօէնձօլլրն» յոգեպնդիչ ճամբայ ելաւ և խարխս նետեց ռուս կայսերական ազնուականութեան մօտ։ Կայսրը առաջինը եղաւ. Զարին այցելող, որ ընդունեց զայն պատշաճ յարգանքով և անկեղծութեան բարեկամական ողջոյնով։ Ողջոյններու քաղաքավարական փոխանակութիւնները չեն զբաղցներ հետաքրքիր քաղաքագէտը։ Հետաքրքրութիւնը հոն կ'ըսկսի երբ Նոցին Վեհափառութիւնք քաջուեցան վերնայարկի սրահին մէջ, և իրարու դիչեր բարի չըսին մինչեւ կէս գիշերէ մէկ ու կէս ժամ վերջ։ Ի՞նչ անցաւ դարձեալ տեսակցութեան մէջ՝ գաղանիք մնաց է զոր խորաթափանց միտքերը կը ջանան վերլուծել։ Առայժմ զոն կ'ըլլանք կարծելով թէ խոսակցութիւնը կրնայ ազդել կամ չազդել պատմութեան ընթացքին։ Նեթարդութիւններու վրայ չենք չնողները անշուշտ առաջ դիրք ունին իրենց ձեռքը։ Առաջին անուութեամբ խիստ դժուար չէ մեկնաբանել տեսակցութիւնը։ Վիլհէլմ կայսր ներքին Պարթիկի ջուրերուն մէջ ծովային պայտ կ'ընէր։ բնական էր որ այս առիթը փափաքէր տեսնել իր Օգոստափառ ազգականը, և ա՛յնպէս կարգադրուեցաւ որ երկու կայսրերուն հանդիպումը տեղի ունենայ զիւերային ժամու մը մէջ Ցիլանտայի ծովեզերքին բարեկը։

Գերման թերթերը տեսակցութեան վրայ զանազան մեկնութիւններ տալու ժամանակ, կը հակադրեն նաև թէ քանի մը ամիս առաջ տակաւին Ֆրանսա և Անգլիա կ'աշխատէին մեկուսացնել Գերմանիան, բայց այս վերջինը ահա դարձեալ միջազգային քաղաքականութեան առանձքը կ'ըլլայ շնորհիւ այս պատմական տեսակցութեան։ Եւ ասիկց կը հետեւցնեն թէ անգլիաֆրանսական համաձայնութիւնը իր ազդեցութենէն շատ բան կորսնցուց։ Ռուսիա, Ֆրանսայի պաշտօնական զինակիցը, Պերլինի բարեխօսութեան և բարեկամութեան վրայ կը դնէ իր յոյսը, կ'ըսեն գերման թերթերը։ Ֆրանսա, Գերմանիոյ կարողութեան առջեւ խոնարհելով, պարտաւորուեցաւ դերեւ հանել Անգլիոյ հետ ասկէց առաջ կընքած համաձայնութիւնը։ Մ. Ռուվիէ համոզուեցաւ թէ անգլիական ազդեցութիւնը սուղի գնուած կ'ըլլայ քանի որ Ֆրանսայի արեւելեան դրացիին թշնամութիւնը առաջ կը բերէ։

Բայց գերման թերթերը չատ փութկոտ կ'երեւին իրենց այս տեսակ գնահատումներուն մէջ, որովհետեւ անգլեւֆրանսական համաձայնութիւնը ըստ դաղրեցուցած չէ իր ազդեցութիւնը, և Մարոքի գործին մէջ Ֆրանսա բան մը պիտի չկորսնցնէ։ Ապագայ ժողովը, թէեւ Գերմանիոյ առաջարկութեամբ ընդունուած՝ չի նշանակեր թէ անգլեւֆրանսական պայմանագրութեան հակառակ որոշումներ պիտի տայ։

«Նայէ Ֆրայէ Բրեսէ»ի Յուլիս 26ի երեկոյեան տպագրութենէն

Ո՛չ մէկ դէպք ամբողջ եւրոպական մամուլին մէջ այսքան չարժուում առաջ բերած է՝ որքան Զարին հանդիպումը գերման կայսեր հետ ֆինական ծովեզերքին մօտերը։ Գերման թերթերը միշտ այնպէս կ'ուզեն ներկայացնել թէ տեսակցութիւնը Վիլհէլմ կայսր կողմէ խնդրուած չէ, այլ Նիքօլա կայսեր մասնաւոր բաղձանքին վրայ։ Ֆրանսական մամուլն ալ կ'աշխատի այս ենթադրութիւնը հերքել կամ նուազեցնել իր դիմադիմութեան կամ ռուսեւֆրանսական զինակցութեան համար աննպաստ նկատելով գերման մամուլին վերոյիշեալ ենթադրութիւնը։ Անգլիական մամուլը բնաւ գոհ չէ այս տեսակցութենէն։ Բայց ամբողջ եւրոպական մամուլին ընդհանուր տրամադրութիւններէն սա կը հետեւցուի թէ ֆինական ծովեզերքին առջեւ տեղի ունեցած կարեւոր տեսակցութիւնը քաղաքական մեծ նշանակութիւն ունի Եւրոպայի միջազգային կացութեան համար Ծ. Արեւելեան Պատերազմին հետեւանքը։

Զարը այս տեսակցութեան փոփոքեցաւ, ոչ թէ անոր համար որ Ֆրանսայի հետ զինակցութիւնը լքանել կ'ուզէ, ինչ որ անկարելի է, այլ անոր համար որ Ծ. Արեւելեան պատերազմին Ռուսիոյ համար ներկայ յոյժ անպատեհ կացութեան մէջ ռուսական նաւատանգստի մը առջեւ գերման կայսեր այցելութիւնը մեծապէս կը զօրացնէ Ռուսիոյ ազդեցութիւնը։ Ակնկալ զատ, անկարելի չէ որ Զարը հաշտութեան դժուարին բանակցութեանց սկզբնաւորութենէն առաջ ուզած ըլլայ իր ամենասիրելի բարեկամ կայսեր խորհուրդը խնամալ։ Վիլհէլմ կայսր ի յորդանս Զարին ուզեց լրացնել Ն. Վեհափառութեան այդ վախտը։ Անշուշտ Գերմանիա չան ունի որ միշտ խաղաղութեամբ և անդորրութեամբ ապրի Ռուսիոյ հետ, և անգլեւռուս դաշնակցութեան մը կարելիութիւնը երկար ժամանակի համար մնայ անիրական։ Ահա այս պատճառաւ այդ տեսակցութիւնը նպաստաւոր նշանակութիւն մը ունի խաղաղութեան համար, որովհետեւ Վիլհէլմ կայսր արդէն կանուխէն ոյժ տուած էր Բուլվէթի նախագահին քաղաքականութեան, և հիմակ անտարակոյս ուղղակի իր ազդեցութիւնը զգալի պիտի ընէ։ Ասոր համար յոյժ կարեւոր դէպք մըն է այս տեսակցութիւնը, որովհետեւ անգլիական հնարքներուն պարտութիւնը կը նշանակէ։ Տէլքասէի և Լէնսդաունի ծրագիրները ջուրը ինկան, կ'ըսեն գերման թերթերը։

ԱԿԱՆԱՏԵՍԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԿԱՑՍԵՐԱԿԱՆ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

Մաթէնի Բեթերսպուրկի թղթակիցը Վիլհէլմ կայսր և Զարին տեսակցութեան վրայ ականատեսի մը տեղեկագրութիւնը կը զրկէ Բարիզ։ Հետեւեալ կերպով կ'ամփոփենք զայն.—

Բեւեռային զբօսանաւին մէջ Զարին մօտ կը գտնուէին իր եղբայրը մեծդուքս Միխայիլ Ալեքսանդրովիչ, պալատական նախարար Պառոն Ֆրէդերիքս, ծովային նախարար Պերիլէվ, Ցիլանտայի կառավարիչ և կոմս Օպոլէնպի, նաեւ Բարի Արթուրի նաւատորմէն քանի մը հին հրամատարներ և Բեթերսպուրկի զերմանական դեսպանատան զինուորական կցորդը։

48 ժամուան հեռագրական բանակցութենէ մը վերջ «Բեւեռային»ը խարիսխ նետեց կիրակի իրիկուն ժամը 8ին Պօրկոյի առջեւ։ Կարգադրուած էր որ նոյն ժամուն այն ջուրերուն մէջ մտնէ «Հօէնձօլլրն» զբօսանաւը, և Վիլհէլմ կայսր իր հետեւորդներով ճաչէ «Բեւեռային»ին մէջ։ Սկսալ է ա՛յն լուրը թէ «Հօէնձօլլրն»ի մէջ ճաշ տեղի ունեցած է։ Ժամը 8ին «Բեւեռային»ին մէջ ամէն ինչ պատրաստ էր գերման կայսեր ընդունելութեան համար։ Բայց «Բեւեռային»ին ծովային պահակը ի զուր կը դիտէր «Հօէնձօլլրն»ի դալուստը։ Օգոստափառ հիւրը կ'ուշանար։ Երբ սակայն «Հօէնձօլլրն» մինչեւ ժամը 10 տակաւին չէր երեւեր, Զարը հրաման ըրաւ որ ճաշը բերուի։

Երբ աղանդերի վրայ էին, և Զարը իր պնակին մէջ դնելու վրայ էր դեղձի անոյշը, սպայ մը մտաւ ճաչարանը և հաղորդեց թէ «Հօէնձօլլրն» քսան պարանի հեռաւորութեամբ խարիսխ նետեց։ Իսկոյն լսուեցաւ ռուսական ազգային երգը, զոր կը նուագէր «Հօէնձօլլրն»ի գերման երաժշտախումբը։ Զարը դեղձի անոյշը թողուց և կամրջակին վրայ գնաց, ուր անմիջապէս երեւցաւ Վիլհէլմ կայսրը։ Պաշտօնական ողջոյնը տեղի ունեցաւ Թընդանօթի հարուածներով և որոտագոչ հուրրաներով։ Գերման կայսրը Զարէն ներում խնդրեց ուշանալուն համար։ Ընդհատուած ճաշը չվերսկսաւ։ Վիլհէլմ կայսր, որուն զուարթութիւնը կը դիտուէր ամէնուն կողմէ, Զարին թեւը մտաւ։ Զարը հրաւիրեց կայսրը աչքէ անցընել «Բեւեռայինը», զոր գերման կայսրը չատ լաւ կը ճանչնայ արդէն։ Ժամը գիշերուան 11ն էր երբ Վիլհէլմ կայսր իրեն հետ մակոյկին մէջ առաւ Զարը և անոր եղբայրը՝ մեծ-դուքս Միխայիլը։

Քանի մը վայրկեան վերջ հրեքն ալ երեւցան Հօհնձօլլրնի մէջ, ուրկէց ժամը 2ին մեկնեցան Զարը և Մեծ-Դուքսը, դարկնչելով «սուբէ» մը ընելէ վերջ։

Առաւօտեան ժամը 8ին Վիլհէլմ կայսր նորէն երեւցաւ «Բեւեռային»ին վրայ, ուր փոքրիկ ճաչարահին մէջ կանոով սուրճ հրամցուեցաւ։ Այս սրահը քսան հոգի կը պարունակէ, բայց Զարը, Վիլհէլմ կայսրը և Միխայիլ մեծ-դուքսը միայն մասն, մինչեւ մուս անձերը իրենց սուրճը տուին նաւավարներուն վրայ։

Օդը գեղեցիկ էր, ծովը հանդարտ։ Ապակեայ դռոնները կը տեսնուէին երեք վեհ դէմքերը, որոնք ոգեւորեալ խոսակցութեան մը բռնուած էին։ Ամենէն աւելի կը խօսէր Վիլհէլմ կայսր։

Նախաճաշիկը երկու վայրկեան միայն տեւեց։ Ցետոյ երեք անձնաւորութիւնները փութացին աչքէ անցընել «Պերլին» յանձնաւոր, որ «Հօէնձօլլրն»ի կը հետեւէր։ Ժամը 1.25ին «Բեւեռային» վերադարձաւ։ Ժամը 2ին ճաշ տեղի ունեցաւ։ Կայսրը և Զարը խիստ զուարթ էին ճաշի միջոցին։ Ամենէն հին գինիները հրամցուեցան, և երկու կայսրերը չարունակ կը խօսակցէին։ Ճաշի ժամանակ Ֆրանսերէն միայն կը խօսէին։ Վեհապետները իրարու արեւշատութեան և կեանքին բաժակներ քամեցին։ Ճաշը տեւեց մինչեւ ժամը 5։ Երկու կայսրերը ապա իրարու ցանկը տուին, որոնց պատուանշաններ պիտի շնորհուին յետոյ։

Ժամը 5.5ին Վիլհէլմ կայսր «Հօէնձօլլրն» վերադարձաւ։ «Բեւեռային»ը խարիսխ վերցուց, և ուղղուեցաւ դէպի Բէյերհօֆ, ուր հասաւ Զարը իրիկուան ժամը 10ին։

Զարը վերադարձին խիստ ուրախ և գոհ էր տեսակցութեան հետեւանքին վրայ։

Ն. Վեհափառութիւն կայսերական տեսակցութենէն դարձին խիստ երկար ունկնդրութեան մը ընդունեց Լամըստորֆ կոմսը։ Այս պարագան ինքնին ցոյց կուտայ տեսակցութեան մեծ կարեւորութիւնը։

*** «Ֆիկարօ»ն կ'իմանայ թէ Գերման կայսրը յայտարարեր է Զարին թէ Անգլիոյ ու Ֆրանսայի հակագերման քաղաքականութիւնը չէ յաղողած, թէ Եւրոպայի մէջ Գերմանիոյ դիրքը միշտ զօրաւոր է։ Ն. Վեհափառութիւն ըսեր է թէ Աւստրիա եւ Իտալիա իր զինակիցներն են, Սպանիա միշտ Գերմանիոյ հակամէտ է, Դանիա խանդավառութեամբ կ'ողջունէ գերման նաւատորմիղը, Նորվեկիա նմանապէս։ Հետեւաբար գերմանական խաղաղութիւնն է որ կը տիրէ Եւրոպայի մէջ։

*** Վիթթէ Բարիզի մէջ յանկարծակի եկաւ գերման կայսր եւ Զարին ծանուցեալ տեսակցութեան լուրը առնելով։ Իսկոյն հեռագիր մը զրկեց Լամըստորֆ կոմսին, բայց պատասխան չառաւ։

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԱՐԴԻՒՆՔԸ

Բեթերսպուրկի կը հեռագրեն «Նայէ Ֆրայէ Բրէսէ»ի թէ Զարը Բեթերհօֆ դարձին խիստ լաւ տրամադրութիւններու մէջ էր։

Կ'ըսուի թէ Վիլհէլմ կայսր խորհուրդ տուեր է որ Ռուսիա պատեպամը չարունակէ մինչեւ որ յաղթէ, բայց հոգ տանելու է որ Ռուսիոյ սեղանաւորական եւ դրամական կացութիւնը բարւոքուի։

«Հօէնձօլլրն»ի մէջ երկու վեհապետներու տեսակցութեան մէջոցին, քանիցս ներս կանչուեցան Բեթերսպուրկի նախկին գերման դեսպան Զիրշքի, ինչպէս նաև Հուզիէլի և Սալցման գերման բրօֆէսէօրները։

Զարը Լամստորֆի հետ երկար տեսակցութենէն վերջ ընդունեց նաև պատերազմական նախարար Բէստիկէր զօրավարը։

Յուլիս 29ին Զարը մեծաչուք զօրահանդէս պիտի կատարէ Քրասնօէ-Սէլոյի մէջ։

Ծ. ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Թէեւ Մուքտէնի ճակատամարտէն վերջ ըսուեցաւ թէ Ռուսիա 'որոշած է քանի մը եւրոպական զօրաբանակներ շարժման մէջ դնել և Մանչուրիա զրկել, բայց մինչեւ հիմա այսպիսի բան մը եղած չէ։ Միայն սա՛ չափը գիտենք թէ Մուքտէնի ճակատամարտին հետեւանօք բանակին կրած կորուստներուն թերիները լեցուած են։

*** Ճաքոնցի լիազօր Բօմուրա Նիւեօրքի մէջ մեծ ոգեւորութեամբ ընդունուեցաւ, մանաւանդ իր հայրենակիցներէն, որոնք «պանզա՛յ» աղաղակներով օդը կը թնդացնէին։ Ուղղակի Վաշինկթընի օթէլը առաջնորդուեցաւ, ուր միմիայն Բօմուրայի համար 25 սենեակներ վարձուած էին։ Թոքիոյի մէջ ևս նոյն ընդունելութիւնը կը պատրաստուի ամերիկեան պատերազմական նախարար Մր. Թաֆթի եւ Օր.Ռուզվէլտի։

*** Հաշտութեան Ժողովը Օգս. 5ին պիտի սկսի։

*** Հաշտութեան Ժողովին ճաքոնցի պատուիրակներէն Սաթօ՝ Պառոն Բօմուրայի անունով հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ ամերիկեան լրագրի մը խմբագրին.—

«Հաստատապէս կը կարծեմ թէ բանակցութիւնները պիտի յաջողին։ Ճաքոնցի լիազօրները չափաւորութեան ճամբէն պիտի չչեղին, և չափազանցուած պահանջումներ պիտի չընեն։ Ճաքոնի և Ռուսիոյ մէջ տրամադրութիւնները նպաստաւոր են հաշտութեան և մարդկութեան ու քաղաքակրթութեան շահը կը պահանջէ որ հաշտութիւն կնքուի։

«Երկու պատերազմիկներն ալ 570 հազար հոգի կորսնցուցած են, որմէ 370,00'ը Ռուսիա։ Պատերազմը ամէն օր Ճաքոնի սէկ միլիոն տոլարի կը նստի, և հարկ պիտի ըլլայ որ պատերազմական տուգանք մը վճարուի Ճաքոնի։»

Սաթօ յայտարարեց նաև թէ զինադադարի մը կնքումը հաշտութեան բանակցացներուն առաջին քայլը պիտի ըլլայ հաւանաբար։ Ճաքոն Մանչուրիոյ մէջ բաց դուռ միայն կ'ուզէ, ինչպէս նաեւ հաշտութեան կը փափաքի, բայց հաշտութիւն մը՝ որ իրեն նպաստաւոր ըլլայ։ Սաթօ ի վերջոյ ըսաւ թէ Անգլիա և Միացեալ Նահանգները Ճաքոնի ամենաալա բարեկամներն են։

*** Վիթթէի Բարիզ բաժանումը սրատաճիկ էր։ Իր ծանր պաշտօնին գիտակցութեամբը լեցուած, ռուս նախարարը յուզուած կերպով հրաժեշտ առաւ իր կնոջմէն, իր աղջիկէն, փեսայէն և ոստիկանութեան պետ Մ. Լէբինէ, որոնք կայարան կը գանուէին։ Նախարարը խմբագիրներուն ձեռքն ալ թօթվեց։ Ամենէն վերջը տեսաւ Նորէն ռուս դեսպան Մ. Նէլիտոֆը, Ուսչինկիրնի նախորդ ռուս դեսպան Բասիլի կոմսը։ Վիթթէի հետ Շեռպուռէն չգենաւ պիտի նստին նաեւ հարիւրաւոր ամերիկացիներ և ամերիկուհիներ, որոնք իրենց զբօսական պտոյտին հայրենիք կը վերադառնան։

*** «Տէյլի Թէլէկրաֆի» մասնաւոր թղթակիցը հետեւեալները կը հեռագրէ.—Բորթ Արթուրի առջեւ ընկղմուած ռուս մարտանաւերէն ամենէն քիչ վնասուողը եղած է «Բօլթավա», որ քիչ առաջ Չուրին երեսը հանուեցաւ։ Երկու ծակ միայն կայ իր կողերուն վրայ, որոնք ի մօտոյ պիտի նորոգուին։

Ճաքոնցիք հետզհետէ Ճաքոնի նաւանգիստները կը փոխադրեն Սաղալինի մէջ բռնուած ռուս գերիները։

Մանչուրիայէն դարձող Ճաքոնցի սպայ մը կը պատմէ թէ զօրավար Լինէվիչ արտասովոր միջոցներ ձեռք կ'առնէ Մանկոլիոյ համար։ Ամէն օր սպայ, զինուոր և վաճառական կը զրկէ պարէն գնելու, և երբեմն բռնութիւն կը բանեցնէ ուզածը առնելու համար։

Լինէվիչ իր զօրքերը Ճաքոնցիներուն դէմ ա՛յնպէս մը չարած է որ վայրկեանէ վայրկեան կրնայ զանոնք ետ քաշել ճակատամարտ մը սկսելուն պէս։ Զօրավար Միչէնքօ իր խաղախներովը ա՛յնպէս մը կը գործէ Մանկոլիոյ մէջ իր թէ ռուսական երկիր ըլլար ան։ Տեղական չինացի իշխանութիւնք խիստ ըղձքագիր մը զրկած են Բէքին, ռուս իշխանութեանց արարքին դէմ։ Եթէ ի մօտոյ ճակատամարտ մղուի, յայտնի է թէ Մանկոլիա պատերազմի չրջանակին մէջ պիտի ըլլայ, ինչ որ յեսոյ չէզոքութեան միջադգային խնդիր պիտի յարուցանէ։

*** Ռուսիա պատասխանելով Զինասատանի յիշատակագրին, յայտարարեց թէ յառաջիկայ հաշտութեան ժողովին մէջ Զինասատանի մասին ոչ է կարգադրութիւն պիտի չըլլայ առանց նախապէս խորհուրդ հարցունելու Զինասատանի։

ՀԱՆՐ. ԱՌՈՂՋՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՅՈՂՈՎԸ

Տքթ. Ճոն Հէլատն զուարթ ոճով մը բուսակերութեան վրայ խօսելով, ըսաւ թէ առաջին անգամ հին Յոյները եղած են մարդկային կերակուրին վրայ գիտնականօրէն ուսումնասիրութիւն կատարողները։ Պիւթագոր, որ Քրիստոսէ 478 տարի առաջ մեռած է, սա՛ եղրակացութեան հասաւ թէ մարդու համար ամէնէ կերպարին պատճառաւ հիւանդանալը։ Մարդ արգելով կամ կըլիմայական ազդեցութիւններով կրնայ հիւանդանալ։ Կ'ըսուի թէ Պիւթագոր հաց ու խնձոր միայն կ'ուտէր, ուստի կրնաք նկատել զայն բուսակերութեան հայրը։ Իպոկրատ, բժշկութեան հայրը, բժշկութիւնը կերակուրներուն ընտրութեան մէջ կ'ենթադրէր, յայտարարելով թէ իր միակ նպատակն էր հիւանդին յարմար կերակուր գտնել։ Շատեկան է գլանալ թէ Հռոմի հին քրիստոնեաները բուսակեր եղած են։ Ըսուած է թէ մենք մեր զերեզմանները կը փորենք մեր ականներով, այսինքն մեր կերածներովը։ և իրաւ ալ մարդոց սուտար մեծամասնութիւնը այսպէս կ'ընէ։ Անյարմար կերակուրը հիւանդութեան մեծ արտադրիչ մըն է։ Գերմանացի Սօլիս անուն մարդու մը համար 1875ի բժշկական տեղեկագրի մը մէջ բռնուած է թէ 180 տարի ապրեցաւ։ Օրը մէկ անգամ միայն կը ճաչէր, իր կերակուրը պաղ կ'ուտէր, շաբաթը երկու անգամ միայն միս կ'ուտէր, և ամիսը երկու անգամ ծում կը պաչէր, ջուր միայն խմելով։ Կը յայտարարէր թէ կէս ժամուան մէջ կերածը կը բաւէր 24 ժամուան մէջ մարսելու համար, և տարակոյս չկայ թէ իրաւունք ունէր։ Տքթ. Հէլատն յայտարարեց թէ թըղթակցութեան մէջ է ծերուկ մարդու մը հետ որ Սօլիսի օրինակին կը հետեւի, և օրը մէկ անգամ միայն կը ճաչէ, ա՛յն ալ դիւերը, և կ'ըսէ թէ աւելի առողջ կը զգայ ինքզինքը քան եթէ ուտէր սովորական մարդոց պէս։ Ինք Տքթ. Հէլատն ալ օրը մէկ անգամ կերած է, կարագ միայն առնելով իրր՝ կենդանական արտադրութիւն։ Հիմակ ա՛յնչափ ախորժելի կը գտնէ ապրելու այս կերպը որ ուրիշ համեմի կամ ճոխ կերակուրի ճաչակ չի զգար ընաւ։ Լաւ կ'ըլլայ եթէ մարդիկ դառնան յունական ու հռոմէական հին սովորութեան՝ օրական մէկ անգամ ճաչելու։ Բայց չատերը հիմա պիտի հարցնեն, ըսա, թէ կարելի՞ է մէկ անգամ ուտելով ապրիլ։ Բրօֆ. Զիմէնտրնի աշխատութիւնը ապացուցած է թէ նոյն իսկ ըմբիշները, վեց ամսուան փորձէ վերջ, աւելի առողջ, աւելի ուժով կ'ըլլային քան հին առատ ճաչերուն ատեն։ Պուտտա իր վանականներուն կը հրամայէր կէս օրէ վերջ չուտել, ինչ որ մէկ ճաչ ըսել է, և անոնք ալ բուսակեր էին։ Պուտտայականութեան դարձող իսլանտացի մը կը յայտարարէ թէ հիմակ չատ աւելի առողջ է և գլխու ցաւ ընաւ չունի։ Կաթոլիկ Թրաքեան կրօնաւորներն ալ օրը մէկ անգամ կ'ուտեն, և բացառիկ կերպով քաջառողջ կրօնաւորներ են։ Փորձը կամաց կամաց ընելու է, նախ պակեցնելով նախաճաչը։ Այս մեթոտին հետեւողները չատ գոհ են առողջութեան տեսակէտով։ Առողջութեան և ուժի տեսակէտով մարդ կրնայ միսէն հրաժարիլ առանց ոեէ վնասի։ Տքթ. Հէլատն մէկը կը ճանչնայ, ըսաւ, որ իր կեանքը մահուրէ փրկեց՝ օրական վեց ունկի միայն կերակուր առնելով, բուսակեր ըլլալու պայմանաւ։ Բժիշկներուն մեծագոյն մասը հիմա համամիտ է թէ չատ կուլանք, բայց սնունդի չափին բնախօսական աստիճանը դեռ բոլորովին ստուգուած չէ։ Տքթ. Հէլատնի գիրութիւնը հիւանդութիւն մը կը նշանակէ։ Սըր Ուիլիըմ Պէնքս կը յայտարարէ թէ քաղցկեղը կեանքին ուտեստի սովորութեանց փոփոխութիւններէն առաջ կուգայ։ Օր պիտի գայ որ, ըսաւ, կերակուրը պիտի վճռէ կեանքին գիտիպականը։ Ապագայ խոհարարը արդի քիմիագէտին պիտի նմանի. այսինքն պիտի գիտնայ իւրաքանչիւր կերակուրի քիմիական կազմութիւնը և բնախօսական ազդեցութիւնը, և պիտի հրամցնէ մեզի իր պատրաստած կերակուրը, համոզուելով անոր առողջարար և ուժալից հանդամանքին վրայ, և ոչ թէ միայն ախորժակ տրելու կամ աւելու համար։

*** Տղայոց աչքին տեսութիւնը պահպանելուն վրայ չանկան տնկակագիր մը կարդալով Տքթ. Քլարք, յայտարարեց թէ պղտիկներուն արգիլելու է չատ մօտաւոր առարկաներու վրայ նայիլը։ Ամէն առարկայ կարելի եղածին չափ հեռի բռնելու է։ Եթէ իրեն մնայ, ինք բացարձակապէս կ'արգիլէ եօթը տարեկանէն վար տղայոց թուղթի վրայ գրելով կարդալը կամ սորվիլը։ Զիկայ բան մը զոր վարժապետը չը կրնայ սորվեցնել սեւ տախտակին վրայ, կամ խոշոր քարտէներու միջոցաւ։ Կարճատեսութիւնը արգիլելու լաւագոյն միջոցն է նաեւ կարելի եղածին չափ չատ ատեն բացօթեայ դաստակ տալ տղայոց։ Թո՛ղ մեր ծնողք աղէկ գիտնան թէ կարճատեսութիւնը քաղաքակրթութեան մէկ թերութիւնն է, և թէ անքաղաքակիրթներուն մէջ բնաւ չկայ գրեթէ այդ հիւանդութիւնը։ Հետեւաբար որոշում մը քննարկուեցաւ, կարելի եղածին չափ ցուցումներով սորվեցնել տղայոց, քան թէ գրել կամ կարդալ տալով։

Ակռաներու առողջութեան գալով, Տքթ. Կոտարդ Ուօլլիս յայտարարեց թէ ո՛րքան հոգ պէտք է տանիլ ակռաներու կանխահաս քայքայումին առաջքը առնելու համար։ Պէտք է որ տղայք առաւօտ և իրիկուն լուսն իրենց ակռաները։ Տղայոց պէտք է սորվեցնել իրենց ակռաները մաքուր պահել իրենց երեսներուն չափ։

Առաւմեռոյժ Մր. Ռոզ դիտել տուաւ թէ դպրոցական տղայոց հարիւրին 85-90ին ակռաները փտած են։ Ասոր երեսէն առաջ եկած չարիքներուն ցանկը տսկսում կը պատճառէ։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԼՈՆՏՈՆ, Յուլիս 28. — Թուրքէն գեղին մօտ սկսուած առաւոր ճակատամարտը դեռ կը չարունակուի։ Երկու կողմէն կատաղութեամբ կը կռուին։ Մանաւորաբար անուելի եղաւ Ֆուբուրէնկ 20 մղոն հիւսիս մղուած ճակատամարտը։ Միայն հոն երկուստեք 2000 ական հոգիէ աւելի կորսուեցան։ Ճաքոնցիք սուինաւոր յարձակումներ միայն ի գործ կը դնեն, և մեծ հերոսութիւն ցոյց կուտան այս սուինաւոր յարձակումներուն մէջ։ Պատասխան Միչենքոյի հրամանին տակ գտնուող զօրքերը յարձակեցան Ճաքոնցիներուն ձախ կողին վրայ։ Կ'ըսուի թէ խաղախները իրենց այս յարձակման մէջ բաւական յաջողութիւն ձեռք ձգեցին։ Կ'ըսուի թէ Թուրքէնի մօտ կռուող Ռուսաց թիւն է 50,000, իսկ Ճաքոնցիներունը 30,000։ Ճակատամարտը ծայրայեղ կատաղութեամբ կը չարունակուի։ Դեռ որոշապէս չի գիտցուիր թէ ո՛վ պիտի ելլէ յաղթական այս ռեւանշը պայքարէն։ Ճաքոնցիք կը չարունակեն իրենց սուինաւոր յարձակումները, մեծ քաջութեամբ և անվեհերութեամբ։ Թոքիոյէն կը հեռագրուի «Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի թէ Օգաքայի մէջ ևս կ'ըսուի թէ Զօր. Հաղեկավայի հրամանին տակ գտնուող բանակը, որ կը գործէր հիւսիսային Քորէայի մէջ, յարձակեցաւ Թուրքէն գեղին մօտ Ռուսաց դիրքերուն վրայ։ Բաղխումը ահաւոր եղաւ և կռիւը կը չարունակուի։ Թոքիոյէն պաշտօնական տեղեկութիւն մը կը ծանուցանէ թէ Ճաքոնցիք յաղթեցին Ռուսերուն՝ Քորէայի հիւսիսակողմը, 9 ժամ տեւող ճակատամարտի մը յետոյ Ճաքոնցիք սուինաւորով յարձակելով տիրեցի ռուսաց դիրքերուն։ Ռուսք իրենց բոլոր պատնէշներէն հեռացան ու ետ քաշուեցան։ Ռուսերը 9000 հոգի էին։ Ճաքոնները փութով կը յառաջանան։

ԹՈՒՐԻՕ .— Ռիւթէր կը ծանուցանէ թէ պաշտօնական տեղեկագրի մը նայելով Յուլիս 25ին Ճաքոնցիք գրաւեցին Սվեքսանդրովսքը՝ Սախալինի կղզիին մէջ։

ԲԱՐԻԶ.— Թոքիոյէ կը հեռագրուի «Նիւ Եօրք Հերալտ»ի թէ մի միայն յաջանաւերէ և Թորփիլանաձաներէ բաղկացած Ճաքոնական նաւաբաժին մը ռմբակոծեց Սախալինի մայրաքաղաքը Սվեքսանդրովսքը։ Ճաքոնական երկու գունդեր առաջ կը խաղան դէպ ի Սվեքսանդրովսք։ Թոքիոյի սպայակոյտը կը յայտարարէ թէ Սախալինի գրաւումը պիտի ամբողջանայ առաջիկայ 15 օրուան մէջ։

ԼՈՆՏՈՆ.— Թոքիոյէ հեռագիր մը Ճաքոնական նոր յաղողութիւն մը կը ծանուցանէ Սախալինի մէջ։ Ճաքոնցիք անցեալ շաբթու, Բորաքովսքի տիրելէ ետքը, յուլիս 24ին գրաւեցին Սվեքսանդրովսքը կղզիին երկրորդ կարեւոր դիրքը՝ ռազմագիտական տեսակէտով։ Ճաքոնցիք նաւաղներ ցամաք հանեցին առաջին անգամ առանց ընդդիմութեան հանդիպելու և յետոյ ցամաքային զինուորներ ցամաք հանեցին մինչդեռ նաւաղները մարտանաւերը վերադարձան։ Ռուսերը կրակի տուին Նոմինան և ուրիշ տեղեր, սակայն Սվեքսանդրովսք անվնաս մնացած է։ Հիմա Ճաքոնական դրօշը կը ծածանի կառավարական պաշտօնարաններուն և չատ մը անհատական շէնքերու վրայ։ Ճաքոնցիք կ'ըսեն թէ կորուստ չեն ունեցած։

ԲԵԹԵՐՍՊՈՒՐԿ (Պաշտօնական).— Սպարապետ Լինէվիչ կը հեռագրէ ամսոյս 24 թուով.— Կռիւ մղեցինք Թըշ-

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

ԳՈՀԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՂՕԹՔ
ԿԱՅՍ. ԱՐԵՒՇԱՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԻԶՄԻՐ, 14 Յուլիս

Այսօր հինգշաբթի հանդիսաւոր բարեմաղթութիւններ և գոհաբանական աղօթքներ տեղի ունեցան Ս. Ստեփանոս եկեղեցիին մէջ, վասն արեւշատութեան Ն. Կայս. Վեհափառութեան, առ բարձրեալն Աստուած որ Իր Ս. Աջովը պահպանեց Ն. Վեհափառութիւնը անցեալ ուրբաթ օրուան տեղի ունեցած սոսկ արարքէն։ Ս. Տաճարը հաւատացեալներու սուտար բազմութեամբ մը լեցուած էր, որուց մէջ կը նշմարուէին բ մէջ այլոց Ազգ. Վարչութեան և Գաւառ. Ժողովներու կողմէ ներկայացուցիչներ, Տնտեսական եւ Ուսումն. Խորհրդոյ անդամները, սեղանաւորներ, վանականներ, բժիշկներ և ուրիշ ծանօթ անձնաւորութիւններ են. են.։ Եկեղեցին ուսական օրերու յատուկ հանդիսաւորութեամբ լուսազարդուած էր, և Աւագ Խորանը բազմաթիւ լոյսերու մէջ կը չողար։ Օրուան պատարագիչն էր առաջն. փոխանորդ Տ. Յովհաննէս քհ. Մինասեան։ Ս. պատարագի արարողութեանց աւարտումէն վերջ սկսան Գոհարանական աղօթքները, նախագահութեամբ Ս. Առաջնորդ Հօր ու մասնակցութեամբ Տ. Տ. Յովհաննէս Մինասեան, Դաւիթ Օհանեան, Յուսիկ Մանիկեան (Բօրտէլիոյէն), Խաչատուր Վարդանեան, Յակոբ Տ. Յակոբեան, Աբրահամ Ծանիկեան, Մկրտիչ Գրիգորեան, Յովհաննէս Մըկըրտիչեան (Օրտուէն) և Օհան Ծանդակունի քահանաներուն, որոնք զգեստաւորուած էին և Խաչ ու Աւետարան ունէին ձեռքերնին։

Յաւարտ գոհաբանական աղօթքներու, Տ. Եղիշէ վրդ. կարդաց Մատթէոսի Աւետարանը որում «Տուք զկայսերն Կայսեր եւ զԱստուծոյն Աստուծոյ» կը պատուիրէ աւետարանիչը։ Ս. Առաջնորդը յետոյ ընաբան առնելով աւետարանական սա խօսքը, «պարտ է հնազանդ կալ իշխանութեանց» խօսեցաւ մէկը այն պերճախօս քարոզներէն որոնք Ն. Սրբազնութեան յատուկ

են։ Ն. Սրբազնութիւնը իր քարոզին մէջ ըսաւ թէ 600 տարիէ աւելի Հայ ազգը վայելած է Օսմ. մեծագոր Պետութեան բոլոր բարիքները և չնորհները և իր առաջնորդութիւնն ու բարգաւաճումը այս թանկագին չնորհներուն կը պարտի. ուստի հրաւիրեց ժողովուրդը որ ինչպէս միշտ այս անգամ ալ աղօթէ մեր սիրելի Վեհապետին թանկագին կենաց և արեւշատութեան համար և իր մաղթանքները բարձրացնէ Առ բարձրեալն Աստուած որ իր Ս. Աջովը մեր Վեհ. Կայսրը պահէց ու պահպանեց այնպիսի ստոր ու վատ ա-բարքէ մը։ Մաղթենք որ, ըսաւ, Ն. Վեհափառութեան երկար կեանք չնորհէ Աստուած։ Ներկայ բազմութիւնը սրտագին «Ամէն»ներով ձայնակցեցաւ այս բարեմաղթութիւններուն, մինչ Ս. Ստեփաննոսի զոյգ զանգակները ա-նընդհատ կը հնչէին։

Նոյնպէս Իզմիրի բոլոր մզկիթներուն ու եկեղեցիներուն մէջ բարեմաղթական արարողութիւններ կարգացուեցան Վեհ. Կայսեր թանկագին կենաց ու ա-րեւշատութեան համար։ Ամէն կողմ բազմաթիւ ոչխարներ մորթուեցան, ու բաժնուեցան աղքատ դասակարգին, որոնք սրտագին մաղթանքներ ըրին Վեհ. Կայսեր համար։ Բաղաքիս բարձր. կուսակալ Բեսամիլ փաշա կ'ընդունի բոլոր տիւպատոսներուն, հոգեւոր պետերուն ու բարձրաստիճան անձնաւորութեանց խնդակցական այցելութիւնները։

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀԱՅՐԸ

Երէկ իրիկուան կողմ Նաալը Գաբու գնաց և ուղղակի եկեղեցին սեփական պարտէզը երթալով, ոչէ անցուց պատը՝ որուն չինութեան ձեռնարկուած է։ Ն. Սրբազնութիւն այցելեց նաև վարժարանին մանկապարտէզի բաժինը, ուր աղայք երգերով ընդունեցին։ Ցետոյ խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ Խորհրդոյ մէկ քանի անդամներուն հետ, Սամաթիոյ Թաղ. Խորհուրդին կողմէ տեղւոյն Աղքատախնամէն բլուեւիք փոխառութեան մասին, պարտքի մը վճարման համար։ Ն. Սրբազնութիւն աւելի յարմար դատեց որ այդ գումարը ձեռք բերուի թաղեցիներէն նուիրատուութիւն մը կատարելով։ Թաղին ընակիչներէն Ագրիպաս էֆ. Փափազեան, եկեղեցւոյ պարտէզին քարքարին չինութեան արտօնութիւնը ստացած էր պատկանեալ իշխանութենէն։ Ս. Պատրիարք Հայրը չնորհակալութիւն յայտնեց։ Փափազեան էֆ. խոստացաւ նաև արտօնութիւն ձեռք բերել եկեղեցիին երկու «մասուրա» ջուրին համար, որ երկաթուղիին չինութենէն առաջ եկեղեցիին բակը կը վազէր։ Փափազեան էֆ. սաղ փոխարէն փափաք կը յայտնէ որ տարին անդամ մը Ս. Պատրաստ մատուցուի իր ննջեցեալներուն հոգւոյն համար։ Ն. Սրբազնութիւն խոստացաւ ինք անձամբ Պատարագել։ Ս. Պատրիարքը յեսոյ դարձաւ իր բնակարանը։

ԳԱԼՖԱՆԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑԻ ամավերջի գրաւոր և բերանացի հարցքննութիւններ տեղի ունեցան երէկ։ Ներկայ էին Ս. Պատրիարք Հօր կողմէ Ա-բրիա էֆ. Թէսճեան և Մկրտիչ էֆ. Մէլիքեան և Որբանոցի Խնամակալութեան կողմէ Բարթող էֆ. Թէլեան և Կարապետ էֆ. Խաչատուրեան, նաև ուսուցիչներ, խմբագիրներ են։ Որբուհիները իրենց համարձակ ու քաջ պատասխաններով անդամ մը ևս հաստատեցին որ իրենց ուսուցչական մարմինը գլխաւորութեամբ բազմարդիւն դաստիարակութիւն էֆ. Թադէոսեան ընտանեկան առողջ ու բաղմակողմանի դաստիարակութիւն մը կուտայ։ Կրօնի և Հայ Եկեղեցւոյ պատմութեան և հայերէն աշխարհաբար ու գրաբար լեզուներու վերաբերեալ ամենէն կնճռոտ հարցումներուն ճշգրիտ պատասխաններ տալով, որբուհիները մեր թաղային վարժարաններուն բարձրագոյն կարգի աշակերտուհիներէն չատ աւելի բանգէտ հանդիսացան, և ասիկա արդիւնք է այն խղճամիտ աշխատութեան որ տարւոյն ընթացքին մէջ ցոյց կը տրուի իրենց՝ ուսուցչական մարմնին կողմէ։ Ընդհանուր հիացում պատճառեցին մանաւանդ տարրական կարգի փոքրիկ աշակերտուհիները Սրբազան Պատմութեան վերաբերեալ իրենց բազմազան ծանօթութիւններով, զոր կ'արտայայտէին պատկերներու վրայ։ Մաթէմատիքի ճիւղն ալ չատ խնամով կ'ուսանողուի ուսուցիչ Հմայեակ էֆ. Շիշմանեանի կողմէ, ինչպէս նաև ֆրանսերէնը, զոր կը դասաւսսէ Ռեթէոս էֆ. Թադէոսեան։ Որբուհիները որչափ ուսման նորնչափ և աւելի ոյժ կուտան ձեռագործական աշխատութիւններու, զորս ձեռնհասօրէն կը սովրեցնեն Բոյր Աղաւնի և Բոյր Մարիամ Բէլօսկեան։ Որբանոցին մէկ ընդարձակ սրահին մէջ ցուցադրուած էին ասեղնակարի և ձեռագործի նրբաբուեստ արտադրութիւններ և մնդուսի ու բեհեղի վրայ գունագեղ բանուածքներ։ Նկարչութիւնն ալ որբուհիներուն սիրելագոյն մէկ զբաղումը եղած է։ Իւղաներկի պատկերները, որոնք գեղջկական կեանքի մէյմէկ դրուագներ կը ներկայացնէին, քննիչներուն հիացումը գրաւեցին գոյներու և գիծերու իրենց ներդաշնակ յօրինուածքովը։ Որբուհիները դաշարի միջոցին զանազան մարմնամարզներ կատարեցին, առաջնորդութեամբ իրենց ուսուցչուհիին՝ Օր. Վարդուհի Ճարութիւնեանի, որ Որբանոցի տանուհիներէն մէկն է։ Վերջապէս մաքրութիւնը և առնտիկնական խնամքը գերազանցապէս կը տիրեն Որբանոցին մէջ։ Յայտ բերելով Քրիստոնէ մայրապետին, քոյրերուն և Խնամակալուհի Տիկիններուն զուարգուարանքն ու անձնուէր հոգածութիւնը։ Կ'արժէ որ մեր բարեսիրտ ժողովուրդը իր լուման առատօրէն նուիրէ այս բարեսիրական հաստատութեան։ Թէ՛ Ս. Պատրիարք հօր ներկայացուցիչները և թէ միւս հրաւիրեալները չնորհաւորեցին Թէլեան և Խաչատուրեան էֆէնտիները իրենց հոգածութեանը համար։ Քրիստոնէ մայրապետը, ուսումնապետ Ռեթէոս էֆ. Թադէոսեան և իր աշխատակիցներն ալ չնորհաւորութիւններ ընդունեցին իրենց խղճամիտ աշխատութեանց համար։

ՈՒՍՈՒՄՆ. ԽՈՐՀՐԴՈՑ պաշտօնական ծանուցման համաձայն երէկ տեղի ունեցաւ Ուսուցչական Ընտրելեաց քննիչ Ցանձնաժողովոյ առաջին նիստը։ Ցանձնաժողովէն ներկայ էին Տ. Բարգէն Վրդ., Տիկ. Աղաւնի Ց. Նիկողոսեան, Օր. Մաւի Միւհէնտիսեան, Օր. Աննիկ Կոստանեան, Սրապիոն Թղրլեան, Մարկոս Նաթանեան, Պետրոս Կարապետեան և Սիմոն Ցակոբեան էֆ.ները։ Ցանձնաժողովը ներկայացած ուսուցչական ընտրելիներուն արձանագրութիւններով զբաղեցաւ։ Այս տարի օգնական ուսուցչութեան համար 11 երկսեռ ընտրելի եւ զանազան ճիւղերու օգնական մասնագիտութեան համար ալ 12 երկսեռ ընտրելի ներկայացած են որոց գրեթէ երկու երրորդը կ'ուզէին ձեռագործի եւ ձեռագիտութեան քննութիւն տալ։ Մէկ օգնական ուսուցիչ միայն ներկայացած է օգնական ուսուցչի վկայականը դասարակ-ուսուցչի աստիճանին վերածելու։ Ըստ այսմ ներկայ տարւոյ ուսուցչական ընտրելեաց թիւն է 24։ Ցանձնաժողովոյ յառաջիկայ նիստը պիտի գումարուի Յուլիս 22ին, եթէ պիտի կատարուին կրօնքի, բարոյագիտութեան, և մնտեսագիտական ծանօթութեանց քննութիւնները։ Քննութիւնք կ'սկսին կէս օրէն առաջ ժամը 2ին (Ը. Թ.)։

ՄԱՐՍԻԼԻՈՑ հոգեւոր հովիւ Տ. Յովհան քհ. Մանդակունի, որ Իզմիր կը գտնուէր մէկ քանի օրէ ի վեր, առջի օր դարձեալ վերադարձած է իր պաշտօնատեղին։

ԴՍՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ Խորհուրդը երէկ գումարուեցաւ Պատրիարքարանի մէջ եւ զբաղեցաւ կարգ մը ամբանական խնդիրներով։

ԻԶՄԻՐԻ Ս. Ստեփաննոս եկեղեցիին հոգաբարձութիւնը հրապարակ հանած է իր գործառութեան միամեայ հաշուեցոյցը, ուրկէ կը տեսնուի թէ եկեղեցիին ամբողջ մուտքը եղած է 79,049.25 ղրշ. եւ ելքը նոյնչափ գումար մը։

ԱԿՆԱՑ ԵՒ ԱՐԱԲԿԻՐԻ առաջն. փոխանորդ Տ. Կորիւն եւ Մեերուժան վրդ.ներու պաշտօնները հաստատող կայս. Պէրաթները չնորհուեցան։

ՍԿԻՏՏԱՐԻ Ս. Խաչ վարժարանին այս տարուան երկսեռ չրջանաւարտներն են հետեւեալները, այբուբէնի կարգաւ։ Օր. Ագապի Տնտեսեան, Աղաւնի Պօղոսեան, Աարիսէ Մատթէոսեան, Արզուկ Մխիթարեան, Արմենուհի Պասմաճեան, Արշակուհի Ցակոբեան, Երանուհի Նալպանտեան, Զապէլ Դավաթեան, Զապէլ Զէնոբեան, Զարուհի Ֆէրհատեան, Իօզէնի Զաուբճեան, Իսկուհի Ցակոբեան, Մանոնի Շահինեան, Նուարդ Մարգարեան, Վերժին Փանոսեան, Վիքտոր Միրիճանեան, Վարդանոյշ Ա-լեքսանեան։ Պարոնայք, Դէորգ Էնքէրճեան, Գրիգոր Սարգիսեան, Թագւոր Դերձակեան, Կարապետ Մինասեան, Կոստանդիկ Թանտրճեան, Հայկ Անդրէասեան, Հրանտ Ալամճեան, Մկրտիչ Մելիքեան, Ցարութիւն Աւետիսեան, Ցարութիւն Մարլեան, Վահրամ Թէմմէքճիեան, Վահրամ Պէշիրեան, Տրդատ Ալամճեան։

ԿՏԱԿ ՄԸ. — Տիվիսլընակ Սողոմոն Ալեքսանտր Պապանասօֆ, որ վերջերս մեռած էր, սա կտակը թողած է.— 1. Ութսուն հազար ռուպլի արժէք տուն մը՝ Տիվիսի Բ. Գիմնազիային, ուր այդ տան հասոյթով ուսում պիտի տանան աղքատ Հայ տղաք։ 2. Երեք առաջնակարգ վիճակահանութեան բաղդատոմս (1500 ռուպլ.)՝ Տիվիսի Հայոց բարեսիրական մարմնոյն։ 3. Երկու հատ Գ. կարգի բանատոմս՝ Տիվիսի անանձնաբուժական ընկերութեան։ 4. Երկու հատ Գ. կարգի բանդատոմս՝ անչափահաս տղոց պաշտպանութեան նպատակին։ 5. Հինգհարիւր ռուպլի պաշտպանելի մը։ 6. Հազար ռուպլի Բարիզի մէջ ուսում ստացող երիտասարդի մը։ 7. Մէկ տարուան մէջ ծախել իր անչարժ կալուածները և Պոլնեայի մատուռին քով սենեակներ չինել տալ, տեղւոյն Հայ ուխտաւորներուն բնակութեան համար։

ՆՈՐԱՊՍԱԿ Տէր և Տիկին Զգօն էֆ. Խորասանեան Արեւելեան Ճեպընթացով Եւրոպա մեկնեցան իրենց մեղրալուսինը անցընելու։

ՀԱՑ-ԲՈՂՈՔԱԿԱՆՆԵՐԻՆ. — Մայրաքաղաքիս Լանկայի եկեղեցիին ողբացեալ հովիւ Վեր. Առաքել Կ. Պեարիկեանի (Դիսակ) չիրիմին չինութեան համար մինչեւ այսօր հաւաքուած է 40 օսմ. ոսկի։ Շիրիմին յատակաձեւը պատրաստած է ծանօթ դծագրիչ-հարտարապետ Ստեփան էֆ. Իզմիրեան։ Մօտերս չիրիմին չինութեան պիտի ձեռնարկուի։

ԿԷՏԻՐ ՓԱՆՇԱՑԻ վարժարանին գանձանակի օժանդակ մասնախումբին անդամներէն Տեարք՝ Պետրոս Մինասեան և Զենօր Իփէքճեան հրատարած են։

ԴԱԼՖԱՆԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑԻ Խնամակալութիւնը չնորհակալութեամբ կը ծանուցանէ հետեւեալ նուիրատուութիւնները.— Զգօն էֆ. Խորասանճեան իր ամուսնութեան առթիւ 5 օսմ. ոսկի, Տիկին Ագնիւ Գ. Ցնտգլեան Մանչեսթրէն իր նորածին որդւոյն առթիւ 5 ոսկի, Տէր և Տիկին Խաչիկ Շահպազ 2 անգլ. ոսկի և բարեսէր Տիկին մը ձեռամբ Հրանտ էֆ. Կեսարեանի 1 ոսկի։

ԱԶԴ. — Կէտիկ Բաշայի եկեղեցւոյն կալուածներէն Օրթագիւղ, Զիքթլիկ փողոց, թիւ 18 տունը ծախու հանուած է որոշմամբ Պատ. Տնտես. Խորհրդոյ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան։ Գնել փափաքողք հանին դիմել Թաղին Խորհրդարանը ուրբաթ և կիրակի առաւօտները ժամը 2ին։

— Սամսոնի Տ. Եղիշէ քհ. Սամտունի վաղը Ս. Պատարագ պիտի մատուցանէ Մայր եկեղեցիին մէջ։

ԵԷՆԻ ԳԱԲՈՒԻ
Ս. ԱՌԱՔԵԼՈՑ ԵՒ ՀԱՅԿԱՆՈՅՇԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Երէկ, ժամը 6ին, Եէնի Գաբուի Ս. Առաքելոց տաղաց վարժարանի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ նոյն վարժարանին վիճակացոյցներու բաշխման և մանկապարտէզի հանդէսը, որ սիրուն ու յաջողուած հանդէս մը եղաւ, առանց ձանձրացուցիչ ըլլալու։ Հանդէսին կը նախագահէր Ս. Պատրիարք Հայրը։ Ներկայ էին Տ. Վահան Ծ. Վ. Ցակոբեան, Տ. Եղրաս Վ. Սաչեան, Թաղին քօմիսէրները, Թաղ. Խորհրդոյ անդամները, ուսուցիչներ և երկսեռ խուռն բազմութիւն։ Հանդէսը, սկըսաւ Համիտիէ քայլերգով, որ ունկնդրուեցաւ յանկայս։ Վեհ. կայսեր կենաց համար ուղղեալ մը և թուրքերէն երգէ մը յետոյ, վարժարանին Տնօրէն Գրիգոր էֆ. Դուլումեան կարդաց Տեղեկագիրը որմէ կը տեսնուէր թէ Ս. Առաքելոց և Հայկանոյշեան վարժարանը ունի վեց դասարան։ Տղայոց վարժարանին մէջ են նաեւ աղջիկները, որոնց վարժարանը հինցած ըլլալուն, Թաղ. Խորհուրդը Ս. Պատրիարք Հօր կարգադրութեամբ բարերար մը գտնելու կ'աշխատի վարժարանը նորոգել տալու համար։ Վարժարանը 235 երկսեռ աշակերտ ունի, որոնց 120ը մանկապարտէզի։ Այս տարի կան 3 մանչ և 7 աղջիկ չրջանաւարտ։ Կը պաշտօնավարեն 14 ուսուցիչ, 6ը միայն և 8 այցելու։ Գիւտճէն է 2380 ղրշ., որուն 1000 ղրշ.ը թաշակներէ կը գոյանայ, և 1380ը թաղին մնուկէն։ Ցետոյ կատարուեցան արտասանութիւններ եւ երգեր երգուեցան։ Դաշնակի մէջ մանաւանդ չատ մը աշակերտուհիներ գնահատելի յաջողութիւն ձեռք բերին, առաջնորդութեամբ դաշնակի ուսուցչուհի Տիկ. Իսկուհի Էնքէրճեանի։ Դաշնակին՝ ջութակով կ'ընկերակցէր Օր. Աշխէն Խմէրեան բաւական յաջողութեամբ։ Ս. Պատրիարք Հօր անուան ձօնուած երգէ մը ետք զոր երգեցին վարժարանին երկսեռ ուսանողները առաջնորդութեամբ երաժիշտ դասատու Գրիգոր էֆ. Զուլհաեանի, չարունակուեցան արտասանութիւններ և ճառեր։ Մանկապարտէզի սիրուն ու կայտառ պզտիկները հաճոյալի ժամանց մը պատճառեցին իրենց մանկական զուարթ խաղերովը։ Այս բաժինը չնորհիւ մանկապարտիզպանուհի օր. Սաթենիկ կարինեանի, Ագնիւ Դպիրեանի և Զարուհի Գալուստեանի ջանքերուն, յաջող արդիւնքներ տուած է։

Ս. Պատրիարք Հայրը փակեց հանդէսը կարճ բանախօսութիւնով մը, որով իր գոհունակութիւնը յայտնեց վարժարաններուն վիճակին մասին և յորդորեց ծնողքները որպէս զի միշտ իրենց կարողութեանը չափով օգնեն դպրոցին կրթ. մակարդակին բարձրացմանը, գովեց նաև Թաղ. Խորհուրդին աշխատութիւնները, որ չանք չխնայեր վարժարանին յառաջդիմութեանը ու եկեղեցիին պայծառութեանը համար։ Ս. Պատրիարք Հայրը վերջացուց բարեմաղթութիւններ ընելով Վեհ. Կայսեր համար։ Ներկաները յետոյ պատուասիրուեցան Թաղ. Խորհրդարանին մէջ։

*** Ս. Պատրիարք Հայրը մէկ ոսկի նուիրեց վարժարանին։

*** Վարժարանին այս տարուան չրջանաւարտներն են. Օրիորդք՝ Բէժին Ասլանեան. Մաւի Թիրիթեան, Արուսեակ Խաչիկեան, Մելինէ Ժօզէֆովիչ, Տիգրանուհի Կարապետեան, Նուարդ Տամատեան, Էլպիս Բարմագսըզեան և Պ. Պ. Զարեհ Միքայէլեան, Վահրամ Աչճեան, և Կարապետ Կարապետեան։

ԹՈՂՈՒԹԱԿԱՆ ԹԵՄ

Վաղը պիտի քարոզեն.—

Բերայի մէջ ժամը 1.45ին Պատ. Գ. Ղ. Գունտուբաճեան։

Կէտիկ-Բաշայի Ամերիկեան Վարժարանին մէջ ժամը 2.45ին Ց. էֆ. Ս. Ա-բրահամեան։

Սկիւտարի մէջ ժամը 2.30ին Վեր. Ա. Պ. Շմաւոնեան։

Պայպըլ-Հաուսի մէջ ժամը 3.15ին Վեր. Ց. Դ. Գրիգորեան։

Խագիւղի մէջ ժամը 7ին Պատ. Մ. Ց. Զորիկեան։

ՄԷՃԷԼԼԷ
ԿԱՄ
ՕՍՄ. ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՕՐԻՆԱԳԻՐՔ
Թարգմանեց
Ա. ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԹՈՓՂԱՅԵԱՆ
Գեղչեալ գին 30 ղրուշ

Հայերէն թարգմանութիւնը, բնագրին արտասանութեան հետ դէմ առ դէմ ապուած, 30 ղրշ.ի կը ծախսուի Ց. Մ. Սեբեան կազմատուն-թղթավաճառանոցը, Զաքմաքճիլար, Զիւմպիւլիւ խանի դրան կից։ Գաւառական յանձնարարութիւնք փութով կը կատարուին։ Թղթատարի ծախքն է 6 ղրշ.։

Այրի Տիկին Եղիսաբեթ Ս. Տ. Ստեփանեան, Տէր եւ Տիկին Ս.բքամի Ա. Տ. Ստեփանեան եւ զաւակունք, Տէր եւ Տիկին Մինաս Տ. Ստեփանեան եւ զաւակունք, Տէր եւ Տիկին Ստեփան Գավուքճեան, Տիար Յովհաննէս Գավուքճեան ցաւ ի սիրտ կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը՝

ԱՒԵՏԻՍ ԷՖ. Տ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ
(ՈՍԿԵՐԻՉ)

որ յեռ երկարատեւ հիւանդութեան կնքեց իր մահկանացուն։

Ցուղարկաւորութեան տխուր հանդէսը պիտի կատարուի առաջիկայ կիրակի, 17 Յուլիս ժամը 5ին (Ը. Թ.) Գասրմ Բաշայի Ս. Յակոբ եկեղեցիին մէջ, ուր արդէն փոխադրուած է հանգուցեալին մարմինը, եւ յետոյ պիտի ամփոփուի Խասգիւղի ազգ. գերեզմանատունը իր յատուկ դամբարանին մէջ։

Գասրմ-Փաշա, 15 Յուլիս 1905

Ցովակիմեան ընտանիքը իր խորին չնորհակալիքը կը յայտնէ ամէն անոնց որոնք հաճեցան ներկայ գտնուիլ հանգուցեալ ՏԻԳՐԱՆ ԷՖ. ՑՈՎԱԿԻՄԵԱՆԻ յուղարկաւորութեան հանդէսին և իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին այս սիրտ առթիւ։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ
BOURSE DE PARIS

28 Յուլիս 1905

Ֆրանս.	3%	(3% Français)	99 30
Բէժի		(Tab. Torcs	404 —
Օսմ. Միացեալ		(R. Nv. Unif.)	89 95
Երկաթուղի		(Lots Turcs)	132 —
Պանգ Օթթ.		(Banque Ott.)	596 —
Թրանսվաալ		(Transvaal)	81 —

ՍԷԼԱՍԼԸԳ ՐԷՍՄԸ ԱԼԻՍԻ

Տիւնքի Ճումսա կիւնիւ Սէլամլրգ բէսմը ալիսի Համիտիէ ճամիի չէրիֆինտէ իֆրա պուրլուսուշ տըր։

ՆԵՐՔԻՆ
ԱՆՑԱԾ ՈՒՐԲԱԹ ՕՐՈՒԱՆ ՆՈՂԿԱԼԻ ԱՐԱՐԲԸ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԶԵԿՈՒՑ

Երէկ, Ուրբաթ, Սեպտեմբերի արարողութիւններէ ետք, չնորհուած կայս. արտօնութեամբ Օսմ. կառավարութեան մօտ գտնուող օտար ատրութեանց դեսպանները և գործակատարները ամբողջութեամբ և Պապական Նուիրակ Մոնսէնեօր Թէչի, Վեհ. Սուլթանին ներկայանալու պատիւն արժանանալով չնորհաւորութիւններ մատուցին և մաղթանքներ ըրին Վեհ. Սուլթանին թանկագին կենաց և արեւշատութեան համար, ցաւալի դէպքէն չնորհիւ Աստուածային Աջին՝ Ն. Վեհափառութեան պահպանուելուն համար։ Դեսպանական մարմնին կողմէ այսպէս արտայայտուած անկեղծ զգացումները արժանացած ըլլալով Վեհ. Սուլթանին գոհունակութեան, ամէնքը պատուեցան կայս. մեծարանքներով։

***

«Թերճիմանը Հազիգաք»ի մէջ կը կարդանք.— Վեհ. Սուլթանը չնորհիւ Աստուծոյ, անցած ուրբաթի վառ ա-բարքէն պահպանման առթիւ հրամայեց որ ազատ արձակուին իրենց պատիժին երկու երրորդը ուսքատած կամ ուարտելու մէկ տարի մնացած բանտարկեալները, և թեթեւ պարտքերու համար բանտարկուած անձերը, ինչպէս նաեւ զինուորական դասէն այս կարգի բանտարկեալները։

*** Մր. Նախանգաց նախագահ Մր. Բուզվէլթ հեռաւոր հեռագիրը ուղղած է Վեհ. Սուլթանին.— «Կը չնորհաւորեմ Ձեր Վեհափառութիւնը որ աստուածային ողորմութեամբ պահպանուեցաւ վտանգին ազդեցութենէն։»

*** Եգիպտոսի Խիվ Ապպաս Հիլմի փաշա ալ հեռաւոր հեռագիրը ուղղած է.— «Բարձրեալն Աստուծոյ գոհութիւն մատուցի այն բարերաստիկ պարագային համար որով Ձեր Վեհափառութիւնը պահպանուեցաւ ցաւալի միջադէպէն և կրկին ու կրկին բարեմաղթութիւններ ըրի Ձեր Վեհափառութեան արեւշատութեանը ու երջանկութեանը համար։»

*** Սոֆիայէն կը հեռագրեն «Լոքալ Անցպկը»ի.— Պէրլինցի 18 այր ու կին, որոնք ակումբի մը կողմէ կազմակերպուած զբօսական ուղեւորութեան մասնակցած էին, Յուլիս 11ին Պոլսէն Սոֆիա ժամանեցին։ Ասոնք Պէրլինէն Թրիէսթէի ճամբով Աթէնք և անկէ Պոլիս գացած ըլլալով, անարգ ոճրին ասեն ալ ներկայ էին Սէլամլըքի արարողութեան։ Այդ զբօսաշրջիկները անձամբ տեսած են ոճրը և անէծք կը կարդան վատ չարագործին համար։ Զբօսաշրջիկներէն մէկը դէպքը պատմելով, կ'ըսէ.— «Մենք դէպքը պատմելով, կ'ըսէ.— «Մենք կը գտնուէինք օտարազգի հիւրերու յատուկ բարձրաւանդակին վրայ։ Մեր առջեւ կեցած էին միւչիր Էմէէմ ու Բամբոնփնէր փաշաները՝ հնծեալ։ Ցաւալի դէպքին ասեն երբ ամէն ոք չուարած էր, միայն Վեհ. Սուլթանը մեծ քաջասրտութիւն ցոյց տալով, կառքը բաշմեցաւ։ Ն. Վեհափառութիւնը, բարձրաւանդակին առջեւէն անցած պահուն, բարեհաճեցաւ մեծարել ներկաները, որով բոլոր օտարազգի հիւրերը «Հուրրա՛» գոչեցին։»

*** Բարիզի Սամ. դեսպանատան մէջ չնորհաւորական այցելութիւնները ընդունեց խորհրդական Նապի պէյ, վասն զի դեսպան Միւնիր փաշա Պրիսէլ կը գտնուի։ Ամէնէն առաջ այցելողները եղած են նախագահ Լուպէի և վարչապետ ու արտաքին գործոց նախարար Մ. Ռուվիէի ներկայացուցիչները. նաեւ Պոլսոյ ֆրանսական դեսպան Մ. Քոնթան որ հիմա Բարիզ կը գտնուի արձակուրդով։

*** Պոլսէն սա հեռագիրը ուղղուած է «Վոսիչ Զայթունկ»ի.— Ցաւալի միջադէպին ներկայ գտնուող քանի մը անձեր տեսեր են թէ պայթումին ատեն անոր հեղինակը եղող անիծեալ անձը մեռած և այդ կերպով պըտած է իր արժանի պատիժը։

*** Պրուսայի պաշտօնաթերթը կը գրէ թէ նահանգին ժողովուրդը, որ հաւատարմական զօրեղ կապերով մնացած է Վեհ. Սուլթանին, խորապէս ցաւեցաւ երբ Պոլսոյ թերթերէն իմացաւ անցած ուրբաթ օրուան եղեռնը, բայց գոհութիւն մատոյց որ չնորհիւ Աստուծոյ՝ Վեհ. Սուլթանին նուիրական անձը անվնաս մնաց։ Կուսակալ Բէչիտ փաշա ոչխարներ մորթել տուաւ և ողորմութիւններ բաշխել տուաւ աղքատներուն։ Թոխաթանական պաշտօնեներ կատարուեցան Իսլամ հասարակութեան մէջ. նոյնպէս ոչ—Իսլամ հասարակութեանց եկեղեցիներուն մէջ գոհաբանական արարողութիւններ կատարուեցան, և այս առթիւ բարեմաղթութիւններ եղան Կայս. արեւշատութեան համար։

*** Սամսոս կղզիին կեդրոնին՝ Վաթիի մայր եկեղեցիին մէջ մեծ հանդէսով գոհաբանական աղօթքներ կարդացուեցան և բարեմաղթութիւններ եղան Վեհ. Սուլթանին համար։

*** Զէյթիի Ցունաց մետրապոլիտը և հասարակութեան երեւելիները կառավարական պաշտօնարանին առջեւ երթալով գոհութիւն մատուցին, որ Վեհ. Սուլթանը ցաւալի միջադէպէն զերծ մնաց չնորհիւ Աստուծոյ։

*** Քաղդէացիներու Պատրիարքը ծանոյց թէ՝ օսմ. երիտասարդները և թէ Պարսկաստան ու Հնդկաստան գտնուող Քաղդէացի եպիսկոպոսներուն ու կրօնաւորներուն՝ հանդիսաւորապէս գոհաբանական աղօթքներ կարդալ։

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԲԱՐՁՐ ՑԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ, իր երկրորդ նիստը գումարեց Պետական Խորհուրդի պաշտօնարանին մէջ և ելմտական գործառութեանց մասին խորհրդակցութիւններ կատարեց։ Հանրային Պարտքի Վարչութեան նախագահ Մր. Պլոք և նոյն վարչութեան փաստաբան Հալաճեան էֆ., ներկայ գտնուեցան խորհրդակցութեանց։

ՇՈՒԼԹՏ-ՆՈՐՎԷԿԵԱՆ նոր դեսպան Պ. Ռամէլ Պոլիս ժամանեց, ինչպէս գրեցինք։ Արարողապետ Ապտիւրէզաք պէյ դեսպանատուն երթալով յանուն Վեհ. Սուլթանին բարի գալուստ մաղթեց։ Բ. Դրան կողմէ ալ Սաֆա և Սաատէթտին պէյերը չնորհաւորական այցելութիւն տուին։ Նոր դեսպանը երէկ այցելելով Արտաքին գործոց Նախարարին, իր յանձնարարագիրներուն պատճէնը յանձնեց։

Բերա, Թաքսիմ, Նամակատուն մը հաստատուեցաւ, ուր կ'ընդունուին ներքին և արտաքին նամակներ և ներքին հեռագիրներ։

ԵՐԿՐԱԳՈՒՈՂԱԿԱՆ ՊԱՆԳԲԱՆ. — Անցեալ 1318 (1902-3) տարուան մասին Երկրագր. Պանքային գործառութեանց տեղեկագիրը հրատարակուեցաւ։ Նոյն չրջանին սկիզբը Պանքային դրամագլուխն էր 356,485,314 ղրշ., որ 1318ին բարձրացած է 361,625,472 ղրուշ։ Նոյն չրջանին պանքան 40,008,680 ղրշ.ի փոխառութիւն ըրած է երկրագործներուն։

«ՊԱԼԲԱՆ» ապահովագր. ընկերութիւնը անմիջապէս վճարած ըլլալով վերջերս Բանկալթիի հրդեհէն իրեն բաժին ինկած մասը, չնորհակալութեան գիր մը եկաւ խմբագրութեանս կը տեղեկանանք նաև որ «Պալքան» ընկերութիւնը վճարելու համար այս օրերս Սամսոնի և Սիվրիհիսարի մէջ տեղի ունեցած հրդեհներէն իր վնասները, մասնաւոր քննիչներ կը ղրկէ նոյն տեղերը։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴՈՂՈՒԹԻԻՆ. — Բերա, Թարլա Պաշի, Ֆոսքօլո Մանկօ չոգենաւային ընկերութեան մէջ ղեկավար Էտուարտ Եանքոյի տունը գողեր մտան և չորթեցին արծաթ սպաներ, ոսկի օղ մը, ժամացոյց մը չղթայով, դրամակ մը, հանդերձեղէններ և այլն։ Էտուարի կասկածներուն վրայ, ձերբակալուեցան Մանիս, Անթոնիս և Անտոն անուն անձերը։

ԱՐԿԱԾ.— Երէկ առաւ. Կամուրջին Հայտար Բաշայի նաւամատոյցին առջեւ մակուկավար մը երբ ուզեր առնելու համար «Պաղտատ» չոգենաւին մտեցած էր, յանկարծ անիւը սկսաւ դառնալ։ Մակոյկը այս հարուածներուն տակ չարդ ու փշուր եղաւ, իսկ մակուկավարը ծանր վէրքեր ստացաւ գլուխէն և ոտքէն։

ԲՈՒՄԱԿ

Երեկուան հեռագիր

Սթոթ 6.11

ԿՈՐՍՈՒՆԾ ՄՈՒՐՀԱԿ

Ամսոյս 14ին Դալաթիա, Քարաքէ-Շեթայն վաճառատան առջեւ թուրքերը մուրհակ մը կորսուցած է։ Գտնողէն խնդրուի բերել զայն նոյն տեղը Մ. տեղա դեղարանը, ուրկէ իրը պարգեւ պիտի տրուի 100 ղրշ.։

ՄԱՆԶՈՒՄԷԻ
ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԲԱԺԻՆԸ

ՆԵՊԱՆԵԼԻՈՍՏՐՈՓԻ
ՀԱՅՏՆԱՄԻՐ ԱԲԻՆԵԱՆ
ՍԻՐԱՆՈՅՇ Գ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ
ԼՕՅՈՅԵԱԼԻՔ
3/16 Յուլիս 1905

ԿՆՈՒՆՔ

Եղիա էֆ. Շահպազի զաւկին մը կրօնութիւնը տեղի ունեցաւ յուլիս 13ին Իզմիրի Ս. Ստեփաննոս եկեղեցիին մէջ ձեռամբ Տ. Մկրտիչ քահանայ Գրիգորեանի, կնքահայրութեամբ Մանուելի թղթակից Տիար Ստեփան Երկանեանի։ Նորածինը անուանուեցաւ ԿՈՐՍՈՒՆՔ։

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

ԲԱՐԻԶ, 28 Յուլիս.— Ռուս պատուիրակ Մ. Վիթթէ մեկնելէ ի վեր թղթակիցներու հետ ունեցած ամենակցութեանց մէջ հերքած է այլուրը որուն համաձայն իբր թէ ինչ եկմական պաշտօն մը ալ ունի, ռուսական նոր փոխառութիւն մը պատրաստելու՝ պատերազմական տուգանքի համար։

ԼՕՆՏՈՆ.— Վաթիէլրոյի կայարանի առջեւ երկու կառախումբեր իրար բաղխեցան։ 25 հոգի սպանուեցան և չատ մը ուրիշներ ալ վիրաւորուեցան։

ԲԱՐԻԶ.— Ցրանսայի հանրապետական Նախագահին Նոր ընտրութեան օրը որոշուած է առաջիկայ 1906 Յունվար 26։

ՏԵՂԱԿԱՆ

Տ.

պատիւ ունիմ ծանուցանել Ձեզ թէ Գ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ ԵՒ Ե. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ առեւտրական տուն

պէտք է նկատի առնել մեր գրականութիւնը։

Գրականութեան որոշ եւ ուղիղ գոյն մը կուտան գիրքերը միայն, ու անոր ոգին յարատեւ կ'ընեն։ Իմաստասիրական, փիլիսոփայական, բանաստեղծական, գիտական, վերջապէս բոլոր նիւթերու վրայ գրուած գիրքեր, իսկատիպ մարմնացումներն են ժողովուրդի մը ունեցած գրական մակարդակը յայտնող, ու անոնք է որ աւելի վառ կը պահեն գրականութեան սէրը ժողովուրդին սրտին մէջ. որովհետեւ գիտուած իրողութիւն մըն է որ ժողովուրդը աւելի անսորժով ու սեւակ մը միամիտ հաւատքով կը կարդայ այն բանը որ գրքի ձեւին տակ կը ներկայանայ իրեն, և ունի մթամիտ ու հաստատ հակում մը գրքերու նկատմամբ և հոն յայտնուած գաղափարները իբր պատգամ կ'ընդունուին։ Գիրքի մը հեղինակը աւելի յարգանք կը վայելէ ժողովուրդէն քան թէ յօդուածի մը կամ ուսանողի մը տակ առարկրդը։ Մէկ խօսքով գիրքերը բուն իսկ գրականութեան հիմերն են, ու անով միայն կ'ապրի գրականութիւնը։

Բայց ինչո՞ւ արդեօք այժմ չէ արուած այդ գործին, քանի որ ամէնէն առողջ միտքն է այդ գրականութեան։ Պատճառը հետեւեալն է.— Առաջին՝ ժողովուրդին այն սխալ հանգումը ու այն թոյլ վերաբերումը, որ ունի գրականութեան հանդէպ. որովհետեւ տեսակ մը մոլութիւն դարձած է մեզի մինչեւ դպրոցի նախակրթարանական շրջանը աւարտելէ վերջ հրապարակ նետուող մեր երիտասարդներուն՝ այն խրախուսութիւնը՝ որմէ աւելորդ կը համարին ոեւէ գիրքի ընթերցում և երբ մեր չորսթեական պարբերական հանդէսներ ալ կը կարդան, վստահեցէ՛ք թէ լոկ գուցադրումի ու փառաբանութեան համար է միայն։ Երկրորդ պատճառը կը կազմէ նիւթական խնդիրը, որովհետեւ երկու հարիւր էջնոց գիրքի մը հրատարակութեան ձեռնարկելու համար մօտաւորապէս քսանհինգ ռուբլու չափի ծախք մը կայ, եւ այդ դրամը հայթայթել աղքատ գրագէտի մը համար չատ դժուար է երբ անմիջապէս պէտք է նկատի առնել թէ այդ ալ այն ժողովուրդէն կ'ապասուի՝ որ արդէն իսկ իրեն հրամցուած պարբերական հանդէսի մը դժուար կ'ուզէ քառասունոց մը վճարել։ Հոս ալ ընթերնումները անհունօրէն կը տարբերին. քաղաքակիրթ մարդը իր անկ ուժէտ ծախքերուն մէջ կը դասէ ո և է թերթի համար վճարելիք դրամը, ու կը պատասէ զայն. իսկ մենք՝ երբ աւելոյ, այդ աւելորդ դրամով ալ այն կ'ուզենք կարդալ։ Երրորդ պատճառը մըն ալ կայ, բայց այդ պատճառը առաջին երկուքին հետեւանքը կը կարծուի և կրնայ վերնալ մէջտեղէն, երբ առաջին երկու պատճառները կատարելապէս ապահովուին։ Այդ երրորդ պատճառն ալ գրողին իւրատիրումն է, այն վարանումը՝ որ կ'երկմտի երկարաշունչ գործեր գրելու համար. յաճախ կան գրողներ՝ որոնք սիրուն գաղափար մը ունեցած են լաւ գործ մը սարքելու համար և այդ բանին ձեռնարկած ալ են. այս բանը տեսակ մը անձնական լլկում ունի իր մէջ՝ որ թերեւս անվստահութեան քօղովը քողարկուած է։ Բայց երբ ամուր հիմերու վրայ դրուի գրագէտին գործին հրապարակ ելնելուն նիւթական յոյժոյութիւնը, թերեւս այդ վարանումը ինքնին կը վերնայ։ Ուրեմն որոշ սահմանը գծելէ վերջ թէ մեր մէջ գիրք գրելու, գրականութեան այդ ամէնէն հիւթեղ ջիղը մշակելու համար կան այս մեր թուած դժուարութիւնները. ասել է հիմայ մեր գրականութիւնը պարկեշտած կը մնայ լոկ լրագրութեան մէջ, ու անոր յանձնուած կ'երեւի առժամաբար գրականութեան դերը։ Օրաթերթերը՝ գրականօրէն թէպէտ եւ բաւական ծառայութիւն կը մատուցանեն, բայց անոնք մեծամասնութեամբ ափյափոյ գրուած՝ առանց խնամքի գրութիւններ են՝ որոնք պէտք եղածին նման չեն սատարեր գրականութեան բարեւլման սկզբունքին։ Գաղով չարթանական Հանդէսներուն, անշոյն ու տկար ջիղ մը ունին բոլորն ալ իրենց մէջ. մի քանին տակաւ կարելի եղած ջանքը չեն խնայեր չկարարտնելու և հաստատ պահելու համար այդ ջիղը. բայց խնդիր է դիտնալ թէ օգտակար կը դառնար այդ ջանքը երբ խմբագիրը կամ թերթին վարիչը սափրուած է իր թերթին ծառայը լեցնելու, չհանուած, լաւ չդատած մէկ գրութիւնը հիւրընկալելով։ Ամէն առեն լաւ գրութիւններ ձեռք բերել եթէ ոչ անկարելի գէթ չատ դժուար է ու խմբագիրը կամ թերթին վարիչը չատ անգամ բաւական հարկին տակ տեղի կուտայ ամսոյ, բայց ինչո՞ւ այդպէս, մինչ չի կա՞ն լաւ, ձեռնհաս գրիչներ։ Բ. սինք թէ գրականութիւնը չէ ունեցած այն բարոյական և մատուցական ազդեցութիւնը, ինչ որ կ'սպասուէր, և ասոր իբր պատասխանատու նկատած էինք թէ՝ գրականութիւնը և թէ ժողովուրդը միանգամայն։ Բացատրեցինք թէ ինչո՞ւ գրականութիւնը չէ կրցած իր ամէնէն հիւթեղ ու ամուր ջիղը ապրեցնելու, ու գրականութեան ազդեցութիւնը ապահովել ցեղին ազնուացման ու զարգացմանը համար, ու ներկայ լրագրութիւնը՝ որ միակ միջոցը կը մնայ գրականութեան մշակումին, շատ անխնամ թողուած է, այնպէս որ գրողներէ չատեր գրեթէ պատմուեցած են որ ժողովուրդը ուզանայ գրականութեան հանդէս։ Ընթերցողը առաջին ակնարկով՝ յօդուածի մը հանդիպած պահուն նախ գրողին ստորագրութիւնը նկատի կ'առնէ և եթէ իր նախասիրած գրիչն է ու քիչ թէ չատ եթէ անուն մը չունած է այդ գրողը, այն ատեն միայն կը կարդայ այդ գրուածքը, եթէ իր հաւնած անձը չըլլալով հանդերձ կարդայ իսկ, կարդալէն վերջ ալ չուզէր ընդունիլ գրուածքին, եթէ օգտակար թելադրութիւն մը կայ՝ չուզէր գործադրել, ու այն գրուածքները կը մնան լոկ անապատին մէջ արձագանդներ։ Հոս տեղն է ըսել որ գրողին կենցաղը, անոր ինքնութիւնը նկատի կ'առնէ ընթերցողը. ուստի աւելորդ է կրկնել թէ գրող մը իր գրածին մարմնացումն իսկ պէտք է ըլլայ, իր գրածներուն գործադրիչը, ու իր յայտնած գաղափարներուն բուն իսկ իր անձը պէտք է ծառայեցնէ. ասիկայ այնքան անհրաժեշտ է՝ որ հակառակը իսկոյին անօգուտ կը դարձնէ գրողին ամբողջ յայտնութիւնը, որքան որ ան ունենայ դրելու լաւ ձիրքեր։ Ժողովուրդին այն նախապաշարումը՝ թէ գրողը միշտ սեպուիկ մըն է՝ չատ սխալ է. և ուղղակի այս սխալ համոզման երեսէն տուժած են թէ՛ գրողները և թէ գրականութիւնը միանգամայն։ Ժողովուրդը կը կարծէ թէ գրողը՝ ինքնահաւան կ'ըլլայ, մնծանձն ու կ'արհամարհէ արհեստաւոր դասակարգը։ Բայց ընթերցողները կը սխալին երբ լուրջ խորհրդածութենէ մը վերջ՝ աչքի առջեւ բերին գրողին բուն նպատակը։ Գրողը յարգանքի լայն բաժին մը ունի ժողովուրդին այն դասակարգին հանդէպ որ զարգացած է, ըլլայ արհեստաւոր կամ վաճառական։ Գրողը ի հարկէ համայնքի մը բարի տրամադրութիւնները գրի առնելէ վերջ, չի մոռնար նաեւ անոր յոգի կողմերն ալ մատնանշել, հարկաւ եւ իրաւունքով է որ պիտի քննադատէ ան եթէ չուզեր իր պարտականութեան մէջ եղծանիլ. այն ամէն բաները՝ որոնք ժողովուրդին նկարագիրը ու ինքնուրոյն բարքերը խանգարել կը ձգտին պէտք է լուրջ նկատողութեան առարկայ դառնան գրագէտին համար։—

Վերջացնելով մեր ըսելիքները, իբր եզրակացութիւն յայտնենք թէ գրականութեան ազդեցութիւնը օգտակար դարձնելու համար, գրողներէն պէտք է պահանջել խղճամիտ ու խնամով պատրաստուած գրուածքներ։ Անօգուտ բան մըն է երբ գրող մը իր բոլոր ուժերով գրածները մամուլին կը յանձնէ. պէտք է հեռանայ այդ բանէն՝ խնայելու համար գէթ թէ՛ գրականութեան եւ թէ ժողովուրդին միանգամայն։

ՍՏԵՓԱՆ ԽԱՉՈՒՆԻ

ԻՐ ՅՈՒՔԵՐԸ ԿՈՐՍՑՆՈՂ ՊՐԻՍՄԱՆԸ

ՄԵՐ ՔԱՀԱՆԱՆԵՐԸ

Ամէն բան կարգ ունի, նոյն իսկ Պրիսմակներէ անցնիլը. սակայն դժբաղդաբար մենք ուշ հասած ըլլալով, Մանզումէ Պատ. օրաթերթին Պրիսմակը իր յատկութիւնը ու կարողութիւնը կորսնցուցած դատնք, որով այս անգամ իր մէջէն անցած պատկերը, փոխանակ բեկանելու, չիփ չիփակ, առանց նոյն իսկ մաղին դպչելու, դուրս կը ցոլացնէ։

Ուրեմն, մտիկ ըրէք պատմութեանս, որ ոչ քաղաքական աշխարհէն կուգայ և ոչ գիտական, և ոչ Ծ. Արեւելքէն այլ մեր կրօնական ապարէզէն և պատմիչն ալ նոյն իսկ գրողն ու ակնատես եղողն է։

Անցած կիրակի, կ'ըսեն ականատեսը, այսինքն ես, մեղքերուս տակոսը վճարելու համար եկեղեցի գացեր էի։ Ս. Պատարագի արարողութեան ներկայ գտնուելէս վերջ, պահարանէն դուրս ելնելու մտքով ներս մտայ, ուր նորածին մը կը վընվընկար։ Մկրտութիւնը դիտելու համար, այլ ես նախկին խորհուրդս չդործադրեցի, այլ ապասեցի մկրտիչ քահանային, որ հեռաւոր եկեղեցիի մը օրուան պատարագիչն էր։ Տէր Հայրը նոյն օրուան առնելիք ժամուցէն չլացած, և պատարագը հապճեպով լմնցնելով, հեւ ի հեւ եկաւ, քրտինքներու մէջ թաթխուած ոտքէն մինչեւ գլուխ։ Եւ չուտ մը զգեստաւորուելով, սկսաւ կարդալ կնունքի կարգը իւրաքանչիւր էջէն երկու տող, և չատ անգամ չորս էջէն երկու տող, կցկտուր բառերով, Քանի մը վայրկեան կարդալէն վերջ, յանկարծ ետին դարձաւ, և հոն գտնուողներուն «սուս եղէ՛ք պէ՛» մը ձայնեց, ընթերցումը նորէն շարունակուեցաւ, վերը ըսածիս նման, տասը էջ կարդալէն վերջ, կրկին ընդհատեց ընթերցումը և լուսարարին դառնալով,

—Ինձի՞ նայէ, պիպի՛ քեօյլի՛, պօշ մի կենար, աւաղանը մաքրէ, մոմերը վառէ. և նորէն կը շարունակէ մրմրալ, բան մը կարդալու ձեւին տակ, և ահա ընդմիջում մը եւս, և ժամակոչին դառնալով,

—Ը՞օ՛, դո՞ւն ալ կեցեր ես, ջրին պարմանը բերիր», կը պոռայ ուրկէ մատուռը ամբողջութեամբ կը թընդայ։ Ընթերցումը կրկին կը վերսկսի և այս անգամ վանականն հանելով, աւաղանին քովը կը վազէ, և հոն կենալով կնքահայրը կը կանչէ, երեք անգամ ծնրադրել կուտայ, որուն մի. ջոցին, խօսքը մէջերնիս, կնքահօր նեղ տեսիլքը, որ տաքէն քրտնած մորթին փակած էր, կը պատռի, սակայն տիկայ արարողութեան ընդմիջումին պատճառ չըլլար, որովհետեւ մարդուկին որտէնկոթը բաւական երկայն էր, և պատռած տեղը գոցած էր։

Տէր հայրը ծունկի բերելով կը խոստովանցնէ, և մեղաց թողութիւն տալէն վերջ, կը պոռայ,

—Պէպէքը բերէ՛ք, և քովը գըտնուող տաք ջրի սափորը վերցնելով, աւազանն կը լեցնէ, և ջրին տաք ու պաղը նայած ատեն, պաղ գտնելով, ժամակոչին կը դառնայ,

—ՅԾ՞օ՛ մէչէ օտուտնու, չու գատար ատուգ սու օղուր մը» ըսելով կ'սկսի կարգ մը նախատական խօսքեր տեղալ ներկաներու առջեւ [խեղճ ժամակոչին, սակայն ներկաներուն միջամտութեամբ և ժամակոչին ուրիշ ջուր բերելու փութկոտութեան վրայ, գրգռուած տէր հայրը կը հանդարտի և այսպէսով տեսարանին երկրորդ վարագոյրը կը քաշուի, երրորդ անգամ բացուելու խոստմամբ։

Մանուկը լուալը չսկսած, տէր հայրը կրկին կը պոռայ,

—Անունը ի՞նչ է։

Ահա քիզի քսանհերորդ դարու Բաբելոն մը, չորս կողմէն ձայներ կը բարձրանան, մէկը Եդուարդ կը պոռայ, միւսը Զարեհ, մէկ ուրիշ մը Հրաչեայ և վերջապէս տէր հայրը քան մը չհասկնալով, կրկին կը պոռայ, և ահա այս պահուն ձայները ա՛լ աւելի կը բարձրանան, մէկը կը պոռայ,

—Եդուարդ ըսինք եա՛, տէր հայր, ուրիշ մը,

—Քա վազ անցիր օտար անուն դնելէ, Զարեհ, աէր հայր, Մարկոս, տէր հայր, ուրիշ մը կը պոռայ Կարպիս եայն եայն։

Երախային ծնողքը, հայր և մայր, դրան քով կեցած կը վիճաբանէին, մէկը կ'ուզէ իր գերդաստանին մէկ անդամին անունովը կոչել, իսկ երկրորդը իր կարգին, և որովհետեւ անսուած է որ միշտ կիները յաղթող կը հանդիսանան երիկ մարդոց վրայ, մայրը կը յաջողի իր մեծ հօր անուամբ կոչել նորածինը, և այսպէսով վերջ կը տրուի միւս վիճողներուն, որոնք իրենց բարկութեան կրակին վրայ մոխիր ուռկցնելով գոլորշի, որպէս զի տուն երթալնուն տէր հօրը մտրաքը այրին։ Սակայն տէր հայրը, անդրէն կը սկսի պոռալ, կիրակոս, ծառայ Յիսուսի Քրիստոսի... և վերջապէս, ընթերցողներուս և մանաւանդ սիրելի ընթերցողուհիներուս արդէն ուռեցած զլուխները կրկին չուռցնելու համար, բանը թէ մկրտութեան արարողութիւնը աւարտեցաւ, և նորածին կիրակոսը ժամկոչի թեւերուն վրայ բազմած, առօք փառօք առին տուն տարին և սակայն դեռ հիւրանոցին մէջ չնստած, մարած հրաբուխները կը պայթին տէր հօր գլուխն, իւրաքանչիւրը իր ընտրած անունը առաջ քչելով, և վերջապէս տէր հայրը, առանց նոյն իսկ հրամցուած օշարակը առնելու, փիլոնը կ'առնէ և... կը մեկնի։

×

Բայց ակը հօրը մեկնելովը, վիճաբանութիւնն ալ վերջ չդտաւ, որովհետեւ դուրսէն դեռ կը լսուէր, այս անունը ալէկ է, այսինչը գէշ է, աս մօտաս է, այնինչը թափտն է, և ասոնցմէ իմ կարճ խելքովս սա հետեւցուցի թէ, «անունին ալ մօտան կայ եղեր»։

Բ. ԽՈՍՐՈՎ

ԿԱՐԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ ԱՒԵՏՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄԻՆ

Առեւտուրի նկատմամբ մնուցուած հին կարծիքները օրէ օր տկարանալու վրայ են։ Ա՛լ չենք երեւակայեր անցեալին պէս թէ, միայն ազատ արուեստներն են բարձր մշակում, լայն իմացականութիւն, ընդարձակ հմտութիւն պահանջողները։ Երբ կը տեսնենք թէ ի՞նչ տեսակ մտադրաղումներով և հոգեկոչ պէտք է մրցիլ գործնական վաճառականի մը դէմ, և տարիպուած ըլլալով չատ բաներու ծանօթանալ, խըճոդական կեանքի նախագիտելիքներէն և ո՛չ մէկուն դէմ անդիտակ մնալ, այլ ես չենք տարակուսիր, առանց այլ և այլի, կէօթէի հռչակաւոր խօսքին վրայ, որ «քանի՛ քանի՛ անդամներ վաճառականական և ճարտարարուեստական ասպարէզները չատագովողներու կողմէ անհիւղաբար օրինակուած և մէջ բերուած է.—«Զեմ ճանչնար մէկը որ մեծ վաճառականէ մը աւելի մշակուած և հմուտ միտք մը ունենայ»։

Իւրաքանչիւր արհեստ, ըլլա՛յ ամէնէն համեստը, մտային կարողութեան յատկութիւններ, վարպետութիւն մը կը պահանջէ, որոնց դիտաղաբար չատեր սկիզբէն ի վեր ուշադրութիւն չեն ընծայեր։

Մտքէն դիակելով՝ ա՛ս է ամփոփումը այն մանրամասնութիւններուն որոնք կը համապատասխանեն գործի մը վարժութեան, և որուն միջոցաւն է որ կ'ըմբռնենք գործի մարդոց, յաջողողներու և արուեստավարժ կարողութիւն մը ցուցնող և յաջողութեամբ յառաջդիմողներու բնածին կամ վերջէն ստացած զերազանցութիւնը։ Դիպուածը կամ բաղդը, ինչպէս որ կ'ըսեն, կարելի է անհատական գործերու մէջ բան մը կ'արժէ։ Այնպէս որ տարօրինապէս խաբուած կ'ըլլայ մարդ, երբ անձնական ջանքերով ստացուած, կամ կիրթ փորձառութիւնով իր օրինաւոր չահերը չպաշտպանէր։ Եւ բոլոր արդար դատողները կը հաստատեն թէ, ինչպէս արուեստագէտի մը, անա՛ղն ալ վաճառականի մը համար արուեստական սկզբնաւորութիւն մը մեծապէս կ'օգնէ առեւտրական յաղթանակներ տանելու մէջ, ինչպէս նաեւ ճարտարարուեստի պատերազմի դաշտին վրայ։

Այսպէս, ամէն անունք որ երկրին ապագայ մնտեսական յաջողութիւնովը կ'զբաղին և չեն բաւականանար անոր ներքին առեւտրական ուսումին իսկական արժէքը քննելով, ուրիշ երկիրներու ուսումին հետ զայն բաղդատութեան կը դնեն։ Ասոնք ամենօգտակար մարդեցումը ըրած կ'ըլլան հայեացքին դէպի դուրս նետելով։

Ֆրանսայի առեւտրական բարձրագոյն վարժարաններու նախկին աշակերտներէն կազմուած ընկերութիւններու նախագահը, Պ. Ժագ Սիկիբրիա, Լիմժի ցուցանանդէսին ներկայացուցած տեղեկագրին մէջ այս տեսակ քննութեան և բաղդատութեան ձեւին ձեռնարկած է։ Բայց այս տարբեր երկիրները իրարու հետ բաղդատելու գործը բաւական դժուար է, քանի որ նոյն իսկ միեւնոյն երկրին մէջ գտնուող նմանօրինակ տարբեր հաստատութիւններ իրարու չեն նմանիր կամ գոնէ միեւնոյն բառագիտութիւնը (terminologie) չունին։

Ինչպէս յայտնի է, Գերմանիոյ նահանգները և վիճակները իրաւունք ունին համակները արուեստային առեւտրական, կամ ճարտարարուեստի ընթացքի պարտաւորիչ յաճախումի մը ենթարկել, որով 1898էն մինչեւ 1905, եօթը տարուան մէջ, վաճառականութիւնը կատարելագործելու կոչումը ունեցող վարժարաններուն թիւը 363էն 568ի բարձրացաւ։ Այս 568 ընթացքներէն կամ վարժարաններէն 154ը միայն կամաւոր յաճախում մը ունին, այս կողմէն ալ նորէն զարգացումը հաւասարապէս բացայայտ է։

Վիճակները իրենց չնորհուած այդ իրաւասութիւնը օր ըստ օրէ կը գործածեն իրենց երիտասարդ պաշտօնեաներուն, պտտիկ գրագիրներուն վրայ, արձանագրել տալով գանոնք արուեստական ընթացքի կամ վարժարանի մը։

Նուազ բանգէտ աշակերտներու և տելի նուազ արուեստավարժութեամբ գտնացողներու այս տարբեր դպրոցներէն դատ, առեւտրական բարձրագոյն վարժարանները կարեւոր թիւ մը ունին, թէեւ չենք կրնար ճշգրտօրէն հաստատել։ Եւ այս վարժարանական աստիճաններէն ալ վեր, կան նաեւ չորս առեւտրական ահնաբարձրագոյն վարժարաններ (Facultés) որոնք Կոյս. Բարձր. Առեւտր. վարժարան, Վաճառականական ուսանց վարժարան և այլն անուններու տակ կը ճանչցուին։

Լայբցիկի մեծ վարժարանին հիմնադիրը կ'պրժէ ուշադրութեան առարկայ ընել.—հոն կ'աւանդուին, բայ ի գերմաներէնէ, ֆրանսերէն, անգլիերէն, առսերէն և սպաներէն լեզուները, ուրեմն քաղաքական և վարչական գիտութեանց ընթացք մը, իրաւագիտութիւն, աշխարհագրութիւն, պատմութիւն, արուեստաբանութիւն (Tehcnologi) թղուագիտութիւն և հաշուակալութեան գործնական աշխատութիւնք, գերմ. թղթակցութիւն, դրամական գործեր, տպագրութիւն և համառօտագրութիւն, և մանկավարժութիւն։ Նշանակելի է հաւաստելը թէ՝ Լայբցիկի այս վաճառականական բարձրագոյն ուսանց վարժարանը 1904 տարիի շրջանին 565 ուսանողներ կը յաճախէին, 295ը Գերմանիա և 270ը օտարազգի, որոնցմէ 134ը Ռուս և 59ը Աւստրեհունգարացի էին։

Նոյնպէս Գերմանիոյ մէջ կը տեսնենք որ անգլ. բարոյագիտական վարժարանի 80 անդամները յաճախած են գերմ. համալսարանը։

* * *

Ամենէն աւելի օգտակարդիր ժողովուրդն է որ առաջին անգամ զգացած է արուեստական բարձր մշակումի մը պակասը, որ ամէնէն չատ մնասողն է երկրին վաճառականութենէն, ճարտարարուեստէն և երկրագործութենէն ակնկալուած չահերուն։ Մ. Նահանգները այս կէտը նկատի առին և չապաւէնելով լոկ անմտազգաղ աշխատութեան, թափուր նախաձեռնութեան, իրենց մէջտեղը բարեփոխեցին։

Ժամանակ մը եղաւ երբ Ամերիկացի արուեստաւորներ երկու սեռէ երիտասարդները և նոյն իսկ ամէն տարիքի պատկանող չափահասները, առեւտրական կրթութեամբ մը պատրաստելու համար Եւրոպա ղրկեցին. ասոնք քանի մը ամսուան կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ բաւական գոհացուցիչ արդիւնք մը ձեռք բերին։ Այս կրթութիւնը իր տեսակին մէջ չատ հարեւանցի և չատ համառօտ էր, սակայն և այնպէս զուտ յատկանշական հանգամանքով մը անիկա իր մէջ կը խտացընէր խոսուած քի դասախօսութիւն մը։

Այն ատենէն ի վեր անդրատլանտեան վարժարանները այնքան առաջդիմեցին որ, հիմա երկրին առեւտրուսումներու կատարեալ հաստատութիւններ եղան։ Ամէն ատիճանի ուսուցում կայ հոն։ Առեւտրական գոլէճները, որոնք տարրական դպրոցներու կատարեալներն են, 1896էն՝ թիւով 341 հատ էին։ Սա՛ ալ սայգ է որ, հակառակ անոնց թիւով այսքան չատ ըլլալուն, թէ՝ ցորեկ և թէ գիշեր դասախօսութիւն կ'ըլլար, ունկնդիրները և աշակերտներն ալ բաւական կոկիկ թոշակ մը կը վճարէին։

Աւստրիոյ մէջ՝ Վիեննայի վաճառականական Ակադեմիան, որուն տիտղոսը արդէն ըստ բաւականին կը բացատրէ նպատակը, Թրէսթէի Առեւտր. Բարձր. վարժարանը, որ իրեն նպատակ ունի հաւասարապէս վաճառականութեան պատրաստութիւնը, և Օրինէնթի մէջ գտնուողները մանաւանդ, բոլորն ալ առաջնակարգ վարժարաններ են։ Երկրորդական կարգին կը պատկանին 20 ակադեմիներ և 2 առեւտրական բարձրագոյն վարժարաններ և վերջապէս տարրականի հայեցակէտէն քննելով՝ նաեւ 118 քիչ թէ չատ կատարելագործեալ դպրոցներ։

Պելճիքայի մէջ, ուր Անվերսի առեւտրական բարձրագոյն հաստատութիւնը համայն աշխարհի իրը օրինակ ծառայած է, Ջանքերը նուազ չեն. ասոնք ամենամեծ պէսպիսութիւնը կ'ընծայեն առեւտր. ուսումներու մէջ, ինչպէս Ֆրանսա ուրիշ տեսակէտերով։

Ֆրանսայի առեւտր. բարձրագոյն ուսմանց վարժարաններն ալ բաւական նախանձելի գիրք մը չինած են։ Անոնք՝ ամենահաստատ վկայութեամբ մը խօսելով, ճարտարարուեստի և առեւտր. գործնական վարժարաններու իրը ամենանշանակելի տիպարները կը ներկայանան այս օր։

Այդ, արդարացիօրէն դատողներ, կը չեշտեն, Գերմանիոյ պէս առեւտր. ուսումին պարտաւորիչ ճախումին մուտքը իրենց երկրին մէջալ, որպէսզի ապագայ ո՛ր և է վաճառական կամ պաշտօնեայ զուրկ չմնայ կարեւոր ծանօթութիւններու ամենատիպ մէկ մասէն և իր արուեստին նախագիտելիքներուն հանդէպ տգիտութիւն ցոյց չտայ։ Որքան աւելի բարձր ըլլայ բաթրոնի մը կամ վարիչի մը արուեստավարժութեան աստիճանը, այնքան ալ պէտք չէ՛ որ պաշտօնեայի մը կամ գրագրի մը արուեստական նախաձեռնութիւնը բաղդին ձգուած ըլլայ։

Ուրեմն ճիշդ ժամանակն է ալ, և ամէն գործի մարդ պէտք է ըմբռնէ կարեւորութիւնը առեւտրական ուսումին՝ որուն միջոցաւն էր որ ան պիտի ուղղէ իր քայլերը դէպի յաջողութիւն։

Թարգմանեց

Կ. Մ. ԼՕՔՄԱՃԵԱՆ

ԳԱԲՐԻԷԼ ՆԵՐՇԱՊՈՒՀ

Ցաւագին ու կսկծաբեր հանգամանք մը ունի այն լուրը որ քանի մը օր առաջ այս սիւնակներուն մէջ բազմաշնորհ ուսուցչին՝ Գաբրիել Ներշապուհի մահը կը գուժէր, հակիրճ տողերով, Պատրիարքարանի լուրերու մէջ անկիւնը կծկուած։ Ու յուսախտական յանկերգի մը պէս կ'իմացինք թէ իր եւեւ կը թողուր կաթօս այրի մը, զուրկ ամէն ապրուստի միջոցներէ ու պէտքերէ։ Գաբրիել Ներշապուհի վերջինը չպիտի ըլլայ մեր մէջ կաթուածեան զրկումներով իր օրերուն վերջին էջը փակող։ Հայ կաթօս ու զրկուած վարժարանին անստոյգ ու ապագային կարկառուն օրինակները եղան Սարգիսեան ու Ն'ոլրա գուշի գերեզմանները, և չատեր դեռ ասանդ ունք պիտի անցին ու երթան իրենց ծերութեան օրերուն, ստիպուած ըլլալով հանրային կամ անհատական օգնութիւններու և ցաւն ունեն պալ իրենց սրտին մէջ արժանապատուութիւնին մեռցնելով ուրիշին սատարողը չգտաւորութեամբ կեանքի յետին էջը փակելու։

Ծանով լեցուցած է սիրտս, ցաւ՝ որ անկիրթ ու խորին է միանգամայն, այս լոկիկ բայց իր պարզութեան ու լուութեանը մէջ պերճախօս մահուան գոյժ. Ինչ պիտի ըլլայ վարժապետին ապագան. ինչ պիտի ըլլայ ծերութիւնը անմարդուն՝ որ տարիներ ու տարիներ չարունակ սերունդներ կրթեր, աշխատեր ու դատեր, անդիմին ազդիմին արհամարհալից ու հեգնոտ ծիծաղներուն մէջ լռիկ, կաթօս գոյութիւն մը քաշքշեր, որ իր վիշտերը սրտին անկիւնն է թաղեր անսալ ու անոր մէջ մեր ամբողջ չրջաններ, եւ որ միշտ ամէնէն արհամարհուածը մնացեր է, ամէնէն յետինը մեր ընկերական չրջանակներուն մէջ։ Ինչ կ'ըլլայ չքաւոր անկաւներու ապագան, նոյն վարժապետին ալ, հիւանդանոցի կամ խանի մը անկիւնը՝ զուրկ ամէն բարեկամական չրջանակէ տաժանագին ու ցաւաբիր հոգեվարք մը, զարիպ, ամբողջ օրը ծոմ, ուշքէր մըն ալ իր խեղճուկ դագաղին գլուխը և անա կենքը ու վարձատրութիւնը իր երկարամեայ աքնումներուն, ախրաբոյր զրկումներուն ու կաթուածներուն։

Ձեղծումով ու անքարոյականութեամբ մը առաջացողներ չատ աւելի նիւթական բարձր կարողութիւններու հասած են մեր մէջ, և Հայ վարժապետը (*) իր լռիկ ամփոփումը մէջ մնացեր է հոն ուր էր, և այսօր աւելի վատթար նիւթական վիճակով մը քան երէկ, և վաղը յուսեզոյն քան այսօր։

Աւելորդ կրկնումներ սակայն բոլոր ասոնք, իրենց կրկնութեանը մէջ ազդեցութիւնին իսկ կորսուած. ո՞վ պիտի մտածէ վարժապետով և անոր ապագայով հետաքրքրուիլ. հոսանքը պիտի երթայ այսպէս, իրերը իրենց ընթացքը պիտի չարունակեն և դեռ երկար տարին և թերեւս անվերջ ալ պատմութիւններ պիտի ունենանք կաթօս, բաղմաչատ ու զրկուած ուսուցիչներու, որոնք թափառիկ և վաչկատաններու պէս ազքատ, խեղճուկ դասակարգ մը մնայն պիտի կազմեն, ասոր ու անոր արհամարհանքին ենթակայ։

Մեղք տուգիս, մեղք ճմարիտը, մեր հայ ուսուցչութեան այս ինկած վիճակին. մի յուսաք բնաւին թէ ուսուցչ. օգնութեան մնտուքը պիտի կարողանայ դարման մը տանիլ իրերու այս տխուր ընթացքին. ի՞նչ կրցաւ ընել Ներշապուհի մը համար. կաթօսութեան մէջ մնռաւ անա տարաբաղդ մարդը Մերսինի մէկ անկիւնը և ահ յաւիտ գրուած երկու տող դամբանական ու յիշատակագիրն եղաւ իր եաեւ, անցեալին մէջ թողուած այնքան արդիւնաւոր ու լայն գործունէութեան և դէթ իր յետին վայրկեաններուն չ'ունեցաւ իսկ սրտի հանգստութիւնն ու մխիթարութիւնը հանգիստ կեանք մը ապահովցուցած ըլլալու իր կնոջ։

Հոգեվարքն ալ իր կեանքին նմանեցաւ, ցաւերով ու մտածումներով բեռնաւոր կեանք, և դերեղմանն ալ իր հոգեվարքին, հեռի բարեկամներէ, հեռի սիրելիներէ, օտարութեան մէջ, զըլացուած իր օրնասին ժամն և մտերիմի մը աչքը փակելու մխիթարութենէն։

Սարբեանի ու Ներշապուհի մահերը յաւիտենական անարգանքը պիտի մնան նետուած մեր ճակտին, և անոնց պարզուկ, ողորմելի, խոտերով, փուչերով ծածկուած գերեզմանները մէյ մէկ արձան մեր ապերախտութեան և ապիկարութեան՝ հանդէպ կրթ. գործիչներու։

ԼԵՒՈՆ ՇԱՖԹԱԼԻՆ

ԱԼՔՈՂԸ ԵՒ ԻՐ ԱՒԵՐՆԵՐԸ

Օրաթերթերը չարաթներով գրեցին ալքոլամոլութեան վրայ, պարզելով անոր անպարմանելի վնասները։ Ինչ որ գրուած էր, ցաւալի է որ ամէնքն ալ գրեթէ իրական էին, և սակայն դժբաղդաբար, ալքոլամոլները դեռ կը չարունակեն իրենց արգահատելի քնթացքը եւ ալքոլը կը չարունակէ իր աւերները թէ՛ ենթապային վրայ և թէ՛ ընտանիքներու մէջ, պատճառ ըլլալով մայրերու թշուառութեան, զաւակներու ապրիլանկութեան։

Այս տողերը գրելու առիթ տուաւ ինձ, յետագայ իրական այլ սխալ դէպքը, որ վերջերս տեղի ունեցաւ ծանօթ ընտանիքի մը մէջ. ուր ալքոլը յաղթանակեց և իր աւերները գործեց դեռ պիտի գործէ դեռ որքան որ խընկարկենք Բագոսի տաճարին։

* * *

Ազնիւ եւ բարեկեցիկ ընտանիքի հայր մը որ վարժութիւն ունէր իր տան մէջ սեղանին վրայ մէկ երկու գաւաթ օղի խմելու, սովորական բանալու պատրուակով, հետզհետէ այդ ունակութիւնը կը զրանայ եւ գաւաթը շիշի կը դառնայ։ Օրեր կ'անցնին, ամիսներ կը սահին եւ ահա օր մը ալ ընկերներով կը գտնուի այն ինչ զբօսատեղին ու կ'սկսին խմելդաւթիները իրար բաղխելով։ Հոգ ա՛լ աւելի անուշ կուգայ ալքոլին համը. ինչե՜ սարին ելեւէջներուն տակ, կա՛ դ մեսկին բացագանչութեան մէջ. ու ա՛լ տունը խմելը անօգուտ եւ պարապ բան կը համարի։ Այն օրէն սկսեալ շիշը սեղանին վրայէն կը հեռանայ եւ կը սեղմոխոնի գիներան բեկեկանին առջեւ։ Հոս աւելի ապառ եւ աւելի հանգիստ կը համարէ ինքզինքը, մինչեւ 2—3 կը խմէ, գլուխը կը տաքնայ, հատ մը ևս կը խմէ, խելքը կը գտնայ հոգ չէ, գաւաթը կը զարնէ, ամէնքս, անա նորէն լեցուցեցաւ շիշը. ա՛լ կարողութիւն չունի կը տատանի փոթորիկէ բռնուող նաւու մը նման։ Ինք որ միտքը դրած էր չիչ մը խմել ու տուն երթալ, հիմայ այդ գաղափարը անհետացած է, ալքոլին զօրութիւնը կը մղէ զինքը ուրիշ զբօսատեղիներ, ադտոտ մշուակներ։ Իսկ տարին իր կինը, զաւակները կ'ըսպասեն որ հարիկը գայ եւ ճաշեն, բայց ի զուր, ժամը հինգ կը զարնէ եւ սակայն տան դուռը դեռ չգարնուիր։ Ցաւատանջ կինը կը քնացնէ իր զաւակները հետ և իր բեռովը այս տաք օրերուն, անօթի, ծարաւ հոն ալ կը դիմէ։ Օ՜հ, տհաճի պատկեր, կը զտնէ իր ամուսինը օղիի չիչերով շրջապատուած, կը պաղատի անոր որ հեռանայ այս ալքոտ կեանքէն, և իր ընտանեկան մաքուր բոյնը դառնայ, կը խնդրէ ծնրադիր որ հեռ